

EXAMENSARBETE

Hösten 2011

Sektionen för lärande och miljö

Intermediate domain?

En intervjustudie med förskollärare

Författare

Jennie Falk

Jessica Engström

Handledare

Ingrid Lindahl

Examinator

Ann-Elise Persson

Intermediate domain? En intervjustudie med förskollärare

Av: Jennie Falk & Jessica Engström

Abstract

Den här uppsatsen handlar om hur förskollärare idag upplever samarbetet mellan förskola och hem, deras beskrivning av förutsättningar för ett gott samarbete och vilken betydelse den nya reviderade läroplanen (Lpfö98/10) har för samarbetet.

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur förskollärare upplever samarbetet hem- förskola. Den empiriska delen grundas på sex intervjuer med förskollärare som har avlagt sin examen under fyra olika decennier. Intervjuerna har genomförts med fokus på att lyfta fram deras syn på de barndomssociologiska begreppen being och becoming (med svensk översättning varandesyn och projektsyn) och frågor kring just samarbetet förskola - hem.

De fyra teman som uppstod ur analys av intervjuresultatet var:

1. Växelverkan mellan being och becoming,
2. Samarbete påverkat av den dagliga dialogen och förskollärares uppdrag,
3. Samsyn, något man vill nå för ett bra samarbete kring barnet och
4. Samverkan

Dessa fyra teman reflekterades mot vår litteraturbakgrund som är uppbyggd utefter de tre senaste decenniernas forskning av bland andra Christina Gars (2002), Gunilla Halldén (2007) och Ann-Marie Markström (2005,2007,2009) kring den samverkansdomän mellan stat familj, som förskolan är. Vår studie visar bland annat att implementeringen av den nya reviderade läroplanen och dess skrivelse kring att tydligt redovisa verksamhetens innehåll kan påverka hur förskollärare upplever att samarbete kan utvecklas.

Nyckelord: Barndom, being/becoming, förskolebarn, intermediate domain, möten och tid, samarbete, samsyn, samverkan.

Innehåll

1	INLEDNING	5
1.1	SYFTE	5
2	LITTERATURBAKGRUND	6
2.1	BEGREPPSDEFINITIONER	6
2.2	FÖRÄLDRAROLLEN I OLIKA STYRDOKUMENT	8
2.2	BARNDOM OCH OMSORG	10
2.3	BEING/BECOMING	11
2.4	FORSKNING KRING "INTERMEDIATE DOMAIN" I DEN SVENSKA FÖRSKOLAN	12
2.4.1	<i>Samarbete genom utvecklingssamtal</i>	13
2.4.2	<i>Texter som styr förskolan</i>	15
2.5	UTVECKLINGSSAMTAL FÖR SAMARBETE OCH SAMSYN	18
2.5.1	<i>Fostr ett barn eller en hel familj?</i>	18
2.5.2	<i>Var finns det en samsyn?</i>	19
2.5.3	<i>Förskolans tider - "barnens bästa" en normaliseringssituation?</i>	20
2.5.4	<i>Föräldrars röster kring förskolan</i>	20
2.5.5	<i>En plats för samarbete?</i>	21
2.6	EN SNAR TILLBAKABLICK PÅ HUR FÖRSKOLLÄRARE KUNDE PRATA OM FÖRÄLDRAROLLEN.....	21
2.6.1	<i>En liten inblick hur skolans personal ser på föräldrar i förhållande till uppfostran</i>	22
3	PROBLEMPRECISERING OCH FRÅGOR	23
3.1	VÅR HUVUDFRÅGA ÄR:.....	23
3.1.1	<i>Våra delfrågor är:</i>	23
4	METOD	24
4.1	URVAL.....	24
4.2	TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	25
4.3	ETISKA ÖVERVÄGANDEN	26
4.4	BEARBETNING AV DATA	26
4.5	KRITISKA REFLEKTIONER AV VAL AV METODER	27
5	RESULTAT	28

5.1	VÄXELVERKAN MELLAN BEING OCH BECOMING	28
5.1.1	<i>Positivt eller negativt om föräldrars barnsyn</i>	29
5.2	SAMARBETE PÅVERKAT AV DEN DAGLIGA DIALOGEN OCH FÖRSKOLLÄRARENS UPPDRAG	29
5.2.1	<i>Väsentligt</i>	30
5.2.2	<i>Problem</i>	30
5.2.3	<i>Utvecklingsbart</i>	30
5.3	SAMSYN, NÅGOT MAN VILL NÅ FÖR ETT BRA SAMARBETE KRING BARNET.	32
5.3.1	<i>Vardagens möten och samtal</i>	32
5.3.2	<i>Föräldrars önskemål</i>	34
5.4	SAMVERKAN	35
5.4.1	<i>Den reviderade läroplanens betydelse</i>	35
5.4.2	<i>Föräldrarnas röst</i>	39
5.4.3	<i>Föräldrarnas valmöjligheter</i>	41
5.5	SAMMANFATTNING AV RESULTAT	42
6	DISKUSSION	43
6.1	FRAMÅTBlickande FRÅGESTÄLLNINGAR	47
	LITTERATURFÖRTECKNING	49
	BILAGOR	52
	BILAGA 1 BREV TILL INTERVJUPERSONERNA	52
	BILAGA 2 GRUND TILL INTERVJU MED FÖRSKOLLÄRARE.....	53
	BILAGA 3 ANALYSMODELLEN MED KODERNA SOM VI ANVÄNDE OSS UTAV	55

1 Inledning

Den här uppsatsen handlar om hur förskollärare talar om föräldrar idag. Vi har intervjuat förskollärare och sökt forskning för att skapa en bild av hur samarbete mellan förskola och hem upplevs av förskollärare idag. Förskolans uppdragsgivare är staten med styrdokument och en ny reviderad läroplan för förskolan (Lpfö98/10) som har trätt i kraft 1/7 2011, med fokus på bland annat ökat samarbete mellan förskola och hem. Förskollärare och föräldrar är i ett paradigmskifte där bland annat samarbetet mellan förskola och hem efterfrågas, och förskolläraren står med ena benet i det gamla samhället, där man ska vara färdig som vuxen och med det andra benet i det nya där man aldrig kan räkna sig som färdig, oavsett ålder. Hur denna förändring kommer te sig är det bara tiden som kan utvisa, det vi kan forska i är hur samarbetet upplevs idag. Flera av de intervjuade i vår studie talar bland annat om det dagliga samtalet som en viktig del i samarbetet. Också kopplingar till sin egen professionalitet och läroplanen (Lpfö 98/10) görs. ”Att... framförallt att jag som förskollärare lyssnar på föräldrarna så klart. Och hör vad de säger. Söker möta dem. Det är upp till mig som förskollärare att hålla det professionellt såklart.” (5). Gränsen mellan hem och förskola spelar roll för samarbetet, då det för båda parter kan vara en tolkningsfråga, en vilja att gestalta en god barndom på förskolan. Det kan innebära att förskolläraren sträcker sin arm i den privata sfären till exempel vid utvecklingssamtal (Gars, 2002; Markström, 2005).

1.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare upplever samarbetet hem- förskola?

2 Litteraturbakgrund

Det här kapitlet handlar om vad forskning om samarbete mellan personal och föräldrar visar. Vår fokus ligger i att ta reda på vad forskning skriver idag, vi vill få syn på samarbetet mellan förskola och hem. Vi kommer att börja med att reda ut olika begrepp som används i uppsatsen. Efter begreppsdefinitionerna följer en beskrivning av var vi finner begreppen i styrdokument, samt hur föräldrar skrivs fram i dessa. Därefter följer vi upp med en kortare historik av förskolans styrdokument med fokus på föräldrasamarbetet. Slutligen följer den teoretiska bakgrunden, där vi har valt att använda forskning av bland annat Gunilla Halldén (2007), Christina Gars (2002) och Anne-Marie Markström (2005, 2007, 2009).

2.1 Begreppsdefinitioner

För att ge läsaren en tydligare bild av hur de olika begreppen används både inom forskning och i den vardagspraktik som våra intervjuade förskollärare befinner sig i presenteras dessa kort härefter med kursiv rubrik.

Förskolebarn

I samtal med föräldrar uttalas förskolebarn som ett allmänt uttryck för det normala, begreppet ges för att visa på en viss typ av barn som gör på ett visst sätt (Markström 2005). Förskolan bidrar till det som kan kallas för förskolebarn- i motsats till detta kan en beskrivning av ett barn som ofta är ledsen eller tystlåten vara att barnet inte kan kallas ”förskolebarn” då förskolebarn förväntas vara sociala, öppna, och aktiva. Om ett barn upplevs som tyst eller tillbakadragen ska personalen försöka aktivera det (a.a. 2005; Persson, 1994).

Barndom

Begreppet barndom kan tolkas och beskrivas olika, beroende på hur barndomsbegreppet har uppfattats och hur man ser på barn. Bilden av en god barndom kan synas genom media (TV, tidningar, internet, böcker etc.) Utvecklingspsykologin påverkar samhällets syn på barn och barndom. Barndom kan innebära andra gränser och regler än vad som gäller för vuxna om hur man får vara och visa känslor. Barndomen kan beskrivas som ett fenomen som håller samman samhället genom de vuxnas bakåtblickande minnen och framtida funderingar (Halldén 2007). I Sveriges samhälle kan barndom sägas vara, den tid från att barnet föds till det fyllt arton år. I andra kulturer kan samhällets uppbyggnad göra skillnader på vad som ses som barndom och

vilken ålder som innefattar den (Halldén 2007). Mot bakgrund av detta vill vi visa att det kan finnas en påverkan på hur samarbetet förskola hem kan te sig beroende på vilken syn föräldrar och förskola har på barn.

Being/becoming

Begreppsparet kommer ursprungligen från den barndomssociologiska forskningen, där de i sin helhet lyder "being human" och "becoming human", där den förra står för den mer färdiga, vuxna människan och den senare för en människa under utveckling, det vill säga barnet. De framkommer bland annat i Halldéns (red.2007) bok *Den moderna barndomen*. Begreppen kan också översättas till varandesyn och projektsyn, att vi ser barnet som en egen individ som inte ska styras in i mål, eller att vi ser barnet som ett projekt som ska fyllas på med kunskap (Halldén, 2007; Lee, 2001). Vi kommer längre fram i litteraturbakgrunden gå djupare i begreppen.

Samverkan

"... All kontakt mellan hemmet och förskolan, både den dagliga kontakten vid lämning och hämtning av barnet och den organiserade kontakten vid föräldrasamtal, föräldramöten och föräldramedverkan av olika slag i verksamheten..." (Skolverket 1998 s. 57). *"I förskolans uppdrag ingår att skapa förutsättningar för föräldrarna till samarbete"* (Sandberg & Vourinen 2007 s.15).

Samsyn

Vi använder begreppet samsyn för att beskriva när föräldrar och förskolepersonal når konsensus i frågor rörande den gemensamma vårdsnaden om barnet.

Samarbete

Samarbete kan ske både genom samtal för att förstå varandra rörande barnets behov. Samarbete i praktisk mening runt förskolans verksamhet kan vara ett sätt att stärka relationen mellan förskola och hem.

Intermediate domain

Detta begrepp kan tillskrivas Berry Mayall (2002, g.m. Halldén 2007) och barnforskning kring platser där det offentliga och det privata sammanstrålar, i detta fall förskolan. Det samarbete

som ska ske utförs av den betalda förskolepersonalen, och den obetalda föräldern, allt för barnets bästa. Begreppet översätts av Christina Gars (2002) till ”Delad vårdnad”, då hon undersöker hur denna kan gå till inom förskolan. Ann-Marie Markström (2007) ger ett exempel på förskolehallen som en fysisk plats för intermediate domain, där föräldrar och pedagoger möts med barnet som gemensam nämnare.

Möten och tid

För att få till stånd ett samarbete sker möten av olika form. Tiden för dessa varierar och detta ger olika kvalitet på mötets innehåll, med olika resultat för de berörda. Förskolans mötesformer är framförallt de vardagliga, som sker i hallen, vid lämning och hämtning av barnet, vidare mer officiella samtal, såsom utvecklingssamtal, föräldramöten samt mer lättsamma, där barnen är med, till exempel vernissage, julpyssel osv.

2.2 Föräldrarollen i olika styrdokument

När vi tolkar ”*Pedagogiskt program för förskolan*”(1987:3), med fokus på föräldrasamarbete, kan vi skönja ett krav på att förskolan ska sträva efter att få föräldrarna delaktiga och locka in dem i förskolans värld, detta för att kunna nå ett samarbete ”*som bygger på barnens erfarenheter och livsvillkor*” (Socialstyrelsen 1987:3). Krav på att personalen ska kunna få stöd från centralt håll kan utläsas, och utvärderingar skall ske för vidare utveckling av verksamheten. Dokumentation av verksamheten kan ses som en metod att vinna föräldrars förtroende. Kort nämns föräldrarna, att även de bör få information kring frågor från ledningen som kan påverka dem. Vad föräldrarna egentligen kan påverka är svårt att tyda, och enligt vad vi kan se i dokumentet (1987:3) är att samarbetet mellan förskola och hem är under bearbetning, då olika former för föräldramedverkan och inflytande prövas; man hänvisar till att det tar tid att utveckla tanken om delaktighet (1987:3).

Ett dokument som har fått stor betydelse för den framväxande svenska förskolan är FN-s barnkonvention som blev lagstadgad 1990. I artikel 18 finns beskrivet hur stat och familj skall samarbeta för barnets bästa, oavsett var i samhället barnet befinner sig. Just begreppet ”barnets bästa” kan diskuteras, då det är något som är tolkningsbart utifrån just det perspektiv som de

vuxna som har vårdnaden om barnet har, dock är det ett begrepp som återfinns i många sammanhang som berör villkor för barn och barndom.

1. Konventionsstaterna skall göra sitt bästa för att säkerställa erkännandet av principen att båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Föräldrar eller, i förekommande fall, vårdnadshavare har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Barnets bästa skall för dem komma i främsta rummet.

2. För att garantera och främja de rättigheter som anges i denna konvention skall konventionsstaterna ge lämpligt bistånd till föräldrar och vårdnadshavare då de fullgör sitt ansvar för barnets uppfostran och skall säkerställa utvecklingen av institutioner, inrättningar och tjänster för vård av barn

3. Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barn till förvärvsarbetande föräldrar att rätt att åtnjuta den barnomsorg som de är berättigade till.

(Art. 18, FN:s barnkonvention, 1990)

Detta är ett exempel på hur ett internationellt dokument rörande barndom och dess villkor beskriver att barnets familj eller vårdnadshavare har huvudansvaret för barnet, men att staten på olika sätt skall kunna komplettera detta ansvar, samt att man som barn till arbetande föräldrar kan få statlig omsorg, i Sveriges fall inom förskoleverksamheten. Sverige har gått längre än så och erbjuder sedan 1976 avgiftsfri förskola för sexåringar och sedan 2003 finns även fyra och femåringar inbegripna i detta. 2010 togs beslut om att inkludera barn från tre års ålder. I och med förverkligandet av en allmän förskola får den pedagogiska verksamheten en annan och tydligare roll. Den läroplan för förskolan som arbetas fram under Skolverkets ledning blir verklighet 1998 (Martin Korpi 2006). Förskolan står nu under utbildningsväsendet, men med strävansmål istället för uppnåendemål (som i skolan). Vid en jämförelse mellan Lpfö 98 och den reviderade upplaga som trädde i kraft 1 juli 2011 ser stycke 2.4; ”förskola och hem” snarlika ut. Däremot finns ett förtydligande i den reviderade upplagan i läroplanen för förskolan (Lpfö98/10), både för hela arbetslaget och för förskolechefen (under styckena 2.6 och 2.7), att man ska erbjuda vårdnadshavare att ta del av kvalitetsarbetet, verksamhetens arbetssätt och målsättning. Utvärderingar, där vårdnadshavares röst görs hörd och även tas tillvara på för att

utveckla verksamheten, ska ingå i det systematiska utvecklingsarbetet. Detta innebär i vissa fall nya former av samarbete förskola - hem.

“Vårdnadshavare har ansvaret för sina barns fostran och utveckling. Föräldrarna ska ha möjlighet att inom ramen för de nationella målen vara med och påverka verksamheten i förskolan” (Lpfö 98/10, s. 13).

Denna korta beskrivning av hur olika styrdokument ger förutsättningar för föräldrasamarbete hoppas vi ge läsaren en viss förförståelse för vad förskolan har för möjligheter för detsamma.

2.3 Barndom och omsorg

För att förstå vad samarbetet mellan förskola och hem kan handla om har vi intresserat oss för Gunilla Halldéns (2007) forskning kring själva barndomsbegreppet, bland annat hur det har ändrat betydelse under de senaste decennierna. Hon använder olika perspektiv, både barnets eget, de vuxna som befinner sig runt barnet och ett samhällsligt perspektiv. Hon hävdar att bilden av barndom är påverkat av historiska aktörer, som haft stort inflytande på barndomssynen. Som en av de aktörer kan Astrid Lindgren och hennes berättelser om bland annat barnen i Bullerbyn vara ett gott exempel på en idealisk barndom. Halldén (2007) undersöker också olika platsers betydelse för när, var och hur en barndom “blir till”.

En samarbetspunkt för hem och förskola är omsorg om barnets fysiska och mentala hälsa. Halldén (2007) vill dock knyta just begreppet omsorg närmare lärandet än vad kanske en förälder är van att se det. Hon menar att de två begreppen omsorg och lärande inte kan fungera utan varandra, detta kan förklaras med begreppet “edu-care” (sammansatt av engelskans education och care), som exempel kan det förklaras med att förskolläraren ser en måltid som lärande och omsorg förenat, medan föräldern kanske enbart ser omsorgen i situationen.

Det finns alltså skilda sätt att se på omsorgsbegeppet, ett vanligt sätt att se är att det hör till barns kroppsliga behov som till exempel handlar om att äta och sova, där föräldrar kan se omsorgen som att förskolan ska passa deras barn, hålla dem mätta rena och torra. Omsorg kan också ses som en vara att föra över till sitt barn; om barnet får en god omsorg kan det senare i det vuxna livet ge den omsorgsformen vidare till sina egna barn. Alltså kan vi se föräldrarnas

och förskolans syn på omsorg som delvis skilda, då begreppet kan förstås både som att förskolan är till för att passa barn, eller att lärande är förenat med omsorg.

2.4 Being/becoming

För att förstå de olika sätt man kan se på barn och barndom kan man se på hur just barn och vuxna särskrivs, och varför det ser ut som det gör. Gunilla Halldén (2007) lyfter fram begreppen och vi väljer att ta vara på den barndomsforskning som växt fram sedan 80-talet. Forskare började då se barnet som being, samtidigt som en syn som barnet som becoming, får finnas som komplement. Det innebär att synen på barnet som being hindrar att vi kan se barnen som påfyllningsbara (becoming). En syn på barnet som becoming i första hand kan handla om att barnen ses som vår framtid, de kan ledas fram till det som anses vara viktigt för dem att lära för framtiden. För att ännu mer förtydliga begreppet kan det menas att de ska ledas, guidas, talas tillrätta, de ska uppåt och framåt i sin utveckling, barnen kan ses som tomma kärl som skall fyllas på med information (a.a. 2007). Förskolans gestaltning av being kan ses genom att personalen ser till att barnet känner trygghet. När det handlar om utveckling finns det en tendens att se barnets resa till det vuxna livet i första rum. Individen är mycket viktig, föräldrarna vill veta allt om vad barnet upplevt och hur det tänker, för att kunna påverka framtiden, men synsätten kan ligga parallellt med att se barnet som varande, en egen individ (a.a. 2007).

Hur uppkom dessa begrepp och bakomliggande förhållningssätt?

Nick Lee (2001) beskriver hur begreppen kan ha uppkommit och hur de används. I det osäkra och flexibilitetskrävande samhälle vi har i världen idag är det inte längre gångbart att se barndomen som en tid av ofullkomlighet och vuxenskapet som vägs ände. Human being förstås alltså som att vara vuxen och human becoming som att vara barn.

Staten ser barn som investeringar och när stater började bildas och konkurrera med varandra var det också önskvärt att forma dess medborgare. I och med att västerlandet industrialiserades, och det samhälle som var beroende av barn som arbetskraft till viss del försvann, blev barn beroende av samhällets omsorger genom att de fick godkända platser att befinna sig på, under sin resa mot vuxenskapet. Hemmet och skolan är rätt platser för barn, där kan de formas till medborgare som är nyttiga för staten. Till exempel gatan är inte rätt ställe att vara på om man är barn. Återfinns barn där kan olika stater ha olika drastiska åtgärder för att rätta till problemet

(ex. dödsskjutning av brasilianska gatubarn och utgångsförbud med socialkontorskontakt i Storbritannien). I sådana fall pekar man på att det ansvar som kanske staten har för barndom mer ligger på det individuella barn som befinner sig i ”fel” miljö.

Vidare ser man på nyare barndomssociologiska tolkningar av barnet som being, hur och var det är likställt med vuxna. En del av detta är FN-s barnstadga som ger röst åt barn, ett rum av löften, och som också gör barndomen global. Sammanfattningsvis visar Lee (2001) att alla människor idag kan räknas som becoming, både barn och vuxna. Det som skiljer sig åt är den form av makt över sin situation och sin utveckling barn och vuxna besitter. Barn har sin makt inom sig genom sitt flexibla förhållningssätt till tingen och dess användning och sin obegränsade fantasi, medans vuxnas makt finns genom tillgång till ”samhällets redskap” (bland annat erfarenhet, tillgång till en ekonomi, kunskap om samhället och dess beståndsdelar). Författaren drar en slutsats om att växa upp är att sakta ner, och menar då att människan mer tappas sitt flexibla förhållningssätt till omvärlden ju närmare det vuxna livet man kommer, och att detta ska tas med i räkningen om man väljer att se barndom som en transportsträcka till att bli vuxen (a.a. 2001).

2.5 Forskning kring “intermediate domain” i den svenska förskolan

Christina Gars (2002) har i sin avhandling *Delad vårdnad? Föräldraskap och förskolläraryuppgift i den offentliga barndomen* genom intervjuer med förskollärare och föräldrar, samt studier av texter, framkomna i tider av förskolans förändring, satt samarbetet mellan föräldrar och förskolan i fokus. Begreppet ”delad vårdnad” har framkommit i ljuset av att merparten av Sveriges barn idag tillbringar stor del av sin vardag på förskola, och att man därmed kan säga att familjen och förskolan delar på vårdnaden av barnet. Detta begrepp kan knytas till Barry Mayalls (2002, g.m. Halldén 2007) ”intermediate domain”, vilket beskriver den sfär där det privata och det offentliga kommer att samarbeta, i just detta fall runt barnet i förskolan. Förskolans framväxt är starkt knutet till kvinnors ökade delaktighet i arbetslivet. Den vårdnad om barnet som återfanns i hemmen finns numera i förskolan och utövas av, så att säga, professionella, det vill säga utbildade pedagoger och skötare.

2.5.1 Samarbete genom utvecklingssamtal

Ett av de redskap förskolan använder sig av för att nå ett möte med föräldrar rörande samarbetet hem-förskola är föräldrasamtalet (som numera benämns utvecklingssamtal och ska erbjudas föräldrar enligt Lpfö 98/10) där man samtalar om barnets förmågor och möjligheter till utveckling. Innehållet i dessa har varit föremålet för Gars (2002) intervjustudie, där hon har kunnat dela upp innehållet i fyra områden. Intervjuerna rör "samtalens legitimitet och funktion", "fördelning av föräldraskap och förskolläraryuppgift", "gestaltning av barn" och "daghemmet som barndomsmiljö" (a.a. s.51). Vi har valt att kort nämna tre av hennes undersökta områden, för att mer fördjupa oss inom det område som är relevant för vår studie, nämligen "fördelning av föräldraskap och förskolläraryuppgift".

Samtalets legitimitet och funktion

När Gars (2002) sammanfattar varför man har föräldrasamtal framkommer bilden av förskolläraren som en samhällets representant (och i förlängningen statens), som kan räkna med en viss form av offentlig granskning av sin verksamhet. Ställt mot föräldrarnas syfte och nytta med ett sådant samtal, där fokus ligger på det enskilda barnet och en önskan om att få inblick i barnets förskolevardag, sker ett möte där samförstånd ska uppnås genom att man delar med sig av sin bild på barnet i två olika miljöer, med olika kravbilder. Detta tydliggör ett av den gemensamma vårdnadens viktiga moment, där kvaliteten på samarbetet är av största vikt för barnet.

Gestaltning av barn

När Gars (2002) vill försöka förstå hur förskollärare och föräldrar pratar om barn vid föräldrasamtal använder hon ett utvecklingspsykologiskt raster eftersom språket i samtalen hämtar nyckelbegrepp ifrån detta område. Olika former av utveckling hos barnet mäts mot en normativ skala och delges föräldern. Något som också tas i beaktande är hur väl barnet kan balansera sina individuella behov mot hur man inordnar sig i en grupp. Detta är något som föräldern har att möta och matcha för att föräldern och personalen ska kunna få en bild av barnet att samsas om.

Daghemmet som barndomsmiljö

Det föräldrarna i Gars (2002) undersökning talade om som viktigt var hur deras barn råde sig i barngruppen och i vilken konkurrenssituation de stod inför personalen. Förskollärarna lade stor

vikt vid att barnen skulle ha förmågan att stå sig bra i ovan nämnda situationer eller förhållanden, och skedde inte detta skulle någon form av korrigering ske, med avstamp i just barnets förmågor.

Fördelning av föräldraskap och förskolläraryppgift

Vad de olika rollerna innehåller för de två vårdande (föräldern och förskolläraren) kan vara svårt att hålla isär. Vems tolkningsrätt som ska råda, hemmets eller förskolans, när barnet på något sätt måste korrigeras, och vilken av miljöerna som utgör grogrund för oönskade beteenden o.dyl., kan också vara oklart. Gars (2002) tar hjälp av den franske historiken Donzelot (1979, g.m. Gars (2002)) och dennes begrepp "det sociala territoriet" för att förklara det utrymme som uppstår där familj och samhälle ska existera, och där den ena parten inte fungerar utan den andra. Dock kan förhållandet dem emellan vara ojämnt, där det som Donzelot (a.a. 1979) enligt Gars (2002) kallar "familjens kapital", det vill säga hur rustade olika familjer är ifråga om att kunna erbjuda sina barn en uppväxt enligt rådande samhällsnormer. Man kan alltså ha en barndom som präglas av familjens jämbördiga förhållande till staten eller så har man en barndom som präglas av att föräldrarna mer står under ett förmyndarskap, där staten och dess förlängda arm (i detta fall, förskolan och dess representanter) ska se till att en socialisation av familjer sker till statens bästa. Denna roll kan ibland skönjas bland Gars (2002) intervjuade förskollärare som bland annat kan se hygien som en symbol för hur väl en familj fungerar. Hur förskollärarna kan och vill förhålla sig till familjer som har olika mått av ovan nämnda kapital kan också ses genom hur familjerna själva ser på förskollärarens roll för den delade vårdnaden. Gars (2002) beskriver hur en förskollärare kan uppleva att föräldrarna ser upp till henne i ett bostadsområde, medan hon i ett annat mest förväntas ordna en för barnen uppskattad verksamhet.

Laid Bouakaz (2009) har i sin forskning om mångkulturella skolor och dess föräldrasamverkan med familjer med invandrarbakgrund tittat närmare på familjens kulturella kapital, eller avsaknaden av detta när det gäller förståelse för skolans pedagogiska metoder. Detta kan leda till en känsla av resignation hos föräldrarna och följden kan bli att det är svårt för skolan att få föräldrarna att vilja delta i olika former för samverkan.

När Inga Andersson (2004) undersöker hur samarbete föräldrar och lärare emellan går till och vad den innehåller i skolans värld, rörande elever med olika svårigheter, ser hon hur viktig en god förmåga hos läraren att vilja se och förstå familjens verklighetsbild är. Även här kan det

finnas en kamp om vems tolkningsrätt som är den sanna, familjens eller skolans. Läraren har också lojalitet mot klassen och sitt uppdrag, såsom en förskollärare också har mot gruppen och sitt uppdrag. Vidare påvisar Andersson (2004) hur viktigt det är att lärare och föräldrar håller sig till sina olika roller för att det ska råda jämvikt i vars och ens ansvarsområden. Skolkommittén 1995 (g.m. Colnerud, Granström & Zetterholm Ankarstrand 2001) antog att lokala styrelser med föräldramajoritet på försök skulle tillsättas i skolor på olika håll i landet, i ett led för att demokratisera skolan och råda bot på den brist på inflytande föräldrar visade sig känna. I de forskningsresultat Colnerud m.fl. (2001) får fram utifrån projekt, framgår bland annat den maktbalans som råder ställs på spel när föräldrar får nya roller. Någon egentlig ”makt” eller reellt inflytande kunde dock inte utläsas av försöket, eftersom styrelserna saknade inflytande över de ekonomiska medlen. Vissa styrelser visade sig dock få en inflytande-effekt så tillvida att information om verksamheten och diskussioner om denna kom föräldrar till handa. Ett visst ökat samarbete med den gemensamma vårdnaden om barnets utvecklingsmöjligheter har alltså skett. Anette Sandberg och Tuula Vuorinen (2007) har forskat kring samverkan i förskolan och gör i boken *Hem och förskola, samverkan i förändring*, ett förtydligande kring de begrepp som används vid samverkan. När skolans (Lpo 94) och förskolans (Lpfö 98) styrdokument skriver om olika sorters samverkan använder skolan just samverkan medan förskolans gör synonymt mellan samverkan och samarbete. Genom Andersson (2004) tolkas samarbete som något man gör tillsammans men att man har olika uppgifter, medan samverkan sker när man tydligt och uttalat har ett gemensamt innehåll och mål. Det senare kan dock innehållsligt finnas inom samarbete, dock när det man ska utföra inte går att göra med bara en av parterna anser Johansson (1999, (g.m. Sandberg & Vuorinen 2007)). Eftersom förskolan innehåller ett mer holistiskt synsätt på en persons (läs barns) omhändertagande och danande än vad skolan har, där kunskap står i fokus och arbetet är mer målstyrt, blir det också fler områden som är under ”bevakning” att de går rätt till för föräldrar och förskollärare.

2.5.2 Texter som styrt förskolan

För att nå förståelse för varför den delade vårdnaden stat och familj har om barnet, ser ut som den gör, och varför förskollärare av idag talar som de gör om samarbetet mellan hem och förskola, så har vi valt att luta oss mot Gars (2002) forskning kring historiska texter rörande förskolans innehåll och samhälleliga intentioner med just denna. Hon har som nämnt ovan valt att se närmare på texter som förändrade förskolan på något sätt. Skolverket gav ut en ny, reviderad läroplan för förskolan, som trädde i laga kraft 1 juli 2011 (Lpfö 98/10). De förskollärare vi har intervjuat har alltså sedan ett halvt år drivit en verksamhet under denna

läroplan, (där det bl.a. finns förstärkta fokus på till exempel de naturvetenskapliga områdena och förskolans förmåga att utvärdera verksamheten) som innehåller ett förtydligande angående föräldrars rätt både att äga insyn i verksamheten och direkt kunna påverka densamma. Alltså kan det sägas att dagens förskoleverksamhet också står i en brytpunkt, där samhället visar på andra, förändrade riktningar de vill att deras framtida vuxna medborgare ska ta. En tolkning av Lpfö98/10 är att samarbetet mellan förskola och hem skall utökas. Det ska ske för ”barnets bästa”, som i sig, till viss del är en politisk (FN) utgångspunkt.

Christina Gars (2002) jämför i sin forskning de två svenska historiska dokument som beskriver förskolan då den bryter sig ur en renodlad omsorgsform, nämligen *Stadsbarn En bok om deras fostran i storbarnkammare* (Myrdahl, Alva, utg. 1935) och *Barnträdgården* (red. Moberg, Maria & Sandels, Stina, utg. 1945). De två olika sätt som framkommer att se på barn, barndom, föräldrar och samarbetet med dessa återfinns än i våra dagar både i förskolans styrdokument och i dess vardagspraktik.

Gars (2002) visar i sin forskning hur projektperspektivet på barndomen är starkt hos Alva Myrdahl, då hon med sin bok vill förändra och förbättra barnstugornas förhållanden; den framtida vuxna samhällsmedborgaren ska där danas på rätt sätt under inflytande av professionella. Ett varandeperspektiv återfinns hos barnträdgårdarnas representanter, där fokus ligger mer på barnets behov av en utvecklande miljö än på föräldrarnas behov av barnomsorg. Föräldrasynen, enligt Gars (2002), hos de olika författarna skiljer sig också åt. Myrdahl vill utbilda föräldrar (mödrar) till att genom utvecklingspsykologiska kunskaper kunna förhålla sig mer professionellt till sina barn, och att dessa ska vara mer självständiga och frigjorda från mödrarna. Barnträdgårdarnas företrädare vill snarare ge redskap åt mödrarna att se sitt moderskap stärkt, banden till barnen likaså, samt att se sitt barn ur ett perspektiv som varande unikt. Samarbetet mellan hemmen och förskolan sker kring barnets utveckling, och där har bägge förespråkare en gemensam nämnare i att de båda vill bidra med föräldrautbildning. I kontakten kring det enskilda barnet skiljer man sig något åt. I storbarnkammaren fokuserar man på det hos barnet som inte förefaller ”normalt”, utan anses som ”problem” och som kan korrigeras (med en utvecklingspsykologisk teorigrund), medan man i barnträdgårdarna vill man peka på den verksamhet där barnet utvecklas, och man lägger också vikt vid vilken bild ledarinnan förmedlar av barnets kompetenser då denna kan påverka föräldraskapet i en för barnet positiv riktning.

Under 1960-talets senare del uppstod ett större behov av barnomsorg eftersom både fäder och mödrar förvärvsarbetade i hög grad. 1968 års *Barnstugeutredning* (SOU 1968: 26 och 27) följs 1973 av avhandlingen *Barn tillsyn eller barnmiljö? Om samarbete mellan hem och daghem* av Gunilla Ladberg. Dessa texter samt utvärderingsstudien *Försök i förskolan* (red. Thorsell, Siv, 1979) har Gars (2002) undersökt i sin avhandling. Hon ställer bland annat frågor om hur föräldrar och förskolepersonal framställs av varandra, samt hur detta kan påverka samarbetet dem emellan. Även här har Gars (2002) valt att undersöka texter framkomna i en tid av förändring för syftet med förskola. Dessa skrifter förmedlar dock en syn på förskoleverksamheten som en påverkbar barndomsmiljö, och både föräldrar och personal är osäkra på hur verksamheten ska bedrivas. Utan en specifik förskolepedagogik försökte man efterlikna hemmets verksamhet, med praktiska hushållssysslor och dylikt, men de relationer som fanns i hemmet mellan familjemedlemmar var inte något man kopierade i förskoleverksamheten. En distans till barnen kunde synas, och en osäkerhet från personalens sida om hur familjär ”ton” relationerna fick ha.

Gars (2002) refererar till Thorsell (1979) som har en positivare bild av verksamheten eftersom man intervjuat personal involverade i ett mer medvetet förändringsarbete, och detta speglar sig i att man framställer föräldrarna i en mer positiv dager. Dock har man inte riktigt hittat formen för hur ett samarbete kan se ut. Detta kan enligt Gars (a.a.) bero på att man är rädd för att föräldrars inblick i verksamheten kanske gör verksamhetens svagheter synliga, och därmed personalens osäkerhet inför syfte, innehåll och utförande.

”... men överallt och i alla sammanhang betonas vikten av samarbete mellan föräldrar och förskolepersonal, samtidigt som det faktiskt är oklar vad man ska samarbeta om.” Bra daghem för små barn (SOU 1981:2, g.m. Gars 2002, s. 174).

Christina Gars (2002) har i sin forskning lagt stor vikt vid vad som framkommer i föräldrasamtal, och någon som följer samma spår är Anne-Marie Markström (2005,2007,2009) som i olika forskningsprojekt tittat på både denna plats för mötet och samarbetet, liksom på det mer vardagliga mötet; det som sker i en förskolas hall. Vi kommer nedan att gå in lite djupare på hennes forskning inom de områden som kan beröra just samarbete mellan föräldrar och förskola.

2.6 Utvecklingssamtal för samarbete och samsyn

Genom att presentera Markströms (2005, 2007, 2009) forskning om platsen och mötets betydelse för samarbete, vill vi synliggöra att bland annat utvecklingssamtalet är ett av de grundläggande forum för samarbete mellan förskola och hem kring barnet. Hon menar vidare att det är förskolans personal som tar initiativet till utvecklingssamtal. I ett förberedande syfte har förskollärare tillsammans med övrig personal diskuterat det enskilda barnet i syfte att få en bekräftelse på bilden av barnet, eller för att nå en samsyn. Det visade sig att många använde blanketter som föräldrarna fick fylla i, blanketten jämfördes sedan med personalens egna svar. Samtalet sker i en form av kartläggning av barnet, personalen talar om händelser och aktiviteter som förekommer i förskolan och föräldern talar om situationer i hemmet eller utanför förskolan. Det sker en ständig jämförelse personal och förälder emellan, där deras föreställningar om barnet diskuteras, en tydlig projektsyn av barnet och förskolan kunde även ses. Utvecklingssamtalet kan vara en förmedling av förskolans verksamhet och en utvärdering av denna, där föräldrarnas röst efterlyses av personal. Markströms (2005, 2007) studier visar att under utvecklingssamtalen sträcker sig samtalet in i hemmets vrår, där det samtalas om vad barnet gör hemma och eventuella problem som föräldrarna upplever. Samtalen handlar också om hur föräldraskap går till i hemmet, och om hur föräldern själv är som individ. Samtalet kan ses som stöd för föräldrar att resonera med professionella om barnets utveckling. (a.a. 2005, 2007). Personalen kan göra en övervakning av vad som sker hemma genom att ställa frågor som rör bland annat barnets rutiner för sänggående. Det finns utrymme för både personal och föräldrar att ta upp andra typer av frågor. Frågor som till exempel rör barns tv tittande eller föräldrars sagoläsning, kan uppkomma i syfte att låta föräldrarna tala om sin bild av gott föräldraskap. Personalen får veta om barnet får höra sagor, och detta kan tolkas vara en viktig del i det normalitetssträvande samhället (Markström 2005). Föräldern visar sin kompetens för personalen och personalen visar sin kompetens för föräldern med förskolan som en central del i samtalet, i en strävan efter samsyn kring barnet. Även om man relaterar till hemmet när man talar om barnet så är det förskolans normalitetssyn som råder. Den gräns som finns mellan privat och offentligt syns tydligt genom att personal och föräldrar delger sina bitar av bilden av barnet och möts på denna gräns (Markström 2005).

2.6.1 Fostra ett barn eller en hel familj?

När personalen i Markströms (2007) studie talar om det som anses vara barnets bästa, talar man om föräldrarnas ansvar; att det är de som ska stå för barnens fostran, men att förskolan kan

fungera som en förlängd arm, det vill säga att förskolans roll i det hela kan tolkas som ett komplement till eventuella brister i familjens kompetenser i uppfostran (a.a. 2007). Det anses vara viktigt att tiden används rätt av föräldrarna och man ägnar tid åt att diskutera detta, mest personal emellan. Tre timmars-barn (det vill säga de barn som är på förskolan avgiftsfritt eller betalar för att föräldern är hemma med föräldrapenning) vill personalen ha på förmiddagen, det är då de aktiviteter sker som kan anses som viktiga. Det finns föreställningar om att föräldrarna inte ska eller får använda förskolan mer än nödvändigt. Den intervjuade personalen hänvisar till barnens behov - att inte vistas för långa dagar på förskolan. Det kan samtidigt skönjas att det är via förskolan som barnen får erfarenhet och en arena där enskilda individer får möjlighet att utvecklas för framtiden, för att tidigt samspel är viktigt för hela livet. Det finns resonemang om att förskolan ska fylla det som barnet saknar/inte får hemma. Förskolan kan upplevas som en del av det goda i ett barns barndom. Personalen i Markströms (2005) studie pekar på att vissa föräldrar behöver hjälp i hur man bör förhålla sig till sina barn, då kan personalen ordna föräldraträffar där gästföreläsare kan ta rollen att informera, då man känner att man vill undvika att fostra föräldrarna.

2.6.2 Var finns det en samsyn?

Det råder enligt Markström (2007) en samsyn mellan föräldrar och förskolepersonal om att det är viktigt att barnen känner sig trygga och att hemmet är det som är det primära. De tycker också lika om vad gäller barns förhållande till normer och regler, de är överens om att det kan bli problem i förskolan om barnet överträder dessa. Samtidigt visar intervju på att föräldrar kan tycka att det kan bli för inrutat på förskolan, att barnen inte får sin röst hörd (a.a. 2007). Åldersindelade kollektiva gruppaktiviteter ses som särskilt värdefull tid för barnen, både personal och föräldrar är angelägna om att barnen är närvarande i samlingarna. "Normala barn" är sociala, positiva, pratar gärna, har lätt för att anpassa sig till olika situationer. Det är viktigt att barnen tycker om och känner sig trygga på förskolan och med personalen, rutiner skapar detta. Hemmet är det som kommer i första hand. Personal och föräldrar visar på att förskolan är en plats, en verksamhet där barn kan lära sig eller få träna på sådant som de kan ha nytta av på olika sätt i framtiden. Markström (2007) tydliggör att kontexten har betydelse för vad som är bra att kunna som barn i förskolan, att det kan vara till fördel för förskolan om barnen klarar så mycket som möjligt på egen hand, som att till exempel kunna klä på sig själv. Sett från hemmet ses detta inte som lika viktigt.

2.6.3 Förskolans tider - ”barnens bästa” en normaliseringssituation?

Vi vill genom det här stycket visa hur gränssättning av tid skiljde sig åt på de två förskolor som Markström (2005) studerade. På den ena förskolan hade personal och föräldrar delade meningar om vad som var barnens bästa vad gäller barnens tid på förskolan. Det kan vara en slump att föräldrar kan hamna på en förskola som ser förskolans rutiner som viktigast, där det finns åsikter kring att barn som kommer oregelbundna tider missar de aktiviteter som förskolan har som rutin. Viss personalen ägnade tid att diskutera om föräldrar var försenade, och kunde kalla dem för ”respektlösa”, att de saknade respekt för förskolans arbete och rutiner. Makten över tid kunde ses som institutionens, och det var den som ansågs vara normal. På den andra förskolan menade personalen att föräldrarna gjorde så gott de kunde och att det var en fråga om den enskilda familjens behov. Detta kan kopplas till forskning kring den faktiska känslan av hur föräldrar av idag upplever att det ska kunna hinna vara just föräldrar.

Hinna vara förälder?

Larssons (2007) analyser i sin rapport om föräldrars tidspress, visar att föräldrar som arbetar 38-42 timmar per vecka skapar högre nivå av tidspress, (de upptäcker han gjort omkring skillnader mellan mammor och pappor utesluter vi här). Hans siffror visar att i familjer med barn i åldern 2-7 år arbetar 26.5 % av kvinnorna mellan 30 och 37 timmar, kvinnorna uppger att de är nöjda med det, eller vill arbeta mindre (Larssons statistik har uteslutit de som ofrivilligt arbetar deltid). Av de föräldrar som arbetar heltid vill 24 % av dem förkorta sin arbetstid (40 % av kvinnorna och 15 % av männen). Larsson (2007) ger en delförklaring till att föräldrarna vill gå ner i tid kan vara för att de inte vill att barnen ska bara på förskolan för lång tid på dagen, det visar sig genom att 55 % av mammorna som hade sina barn på förskolan 36 timmar eller mer, hade önskemål om att barnen var där färre timmar, men på grund av eventuella ekonomiska förhinder klarar familjerna inte att arbeta mindre trots rättigheter (att få gå ner i arbetstid så länge barnet är under 8 år) (Larsson 2007).

2.6.4 Föräldrars röster kring förskolan

Markströms (2007) forskning visar att föräldrar kan se förskolan som en förberedande plats, där deras barn kan utvecklas för framtiden och i samspel med andra barn, där de får en grund som föräldrarna själva inte fått som barn. Det finns en bild av att förskolan kan ge barnen hjälp att socialiseras, de ska kunna umgås med alla och det är viktigt att barnet både kan leka själv och i grupp. Att de andra barnen på förskolan kan hjälpa det individuella barnet att till exempel lära

sig att prata bättre. Det kan höras röster om att barn behöver tuffa till sig, stå på sig, till och med ge igen och att förskolan kan vara en lämplig arena för detta. Invandrarföräldrar har upplevts ställa andra krav på förskolan, än de som personalen har, om vad barnen till exempel ska lära sig (Markström 2005). Föräldrarna vill veta av personalen hur deras barns naturliga utveckling sker, ta del i vad personalen ser, det kan dock finnas ett hinder för att informationen ska nå fram när föräldrar upplever stress vid hämtning och lämning av barnen. Arbetsmarknadens krav stämmer inte med förskolans krav på tider, vilket kan göra att enskilda familjer kommer i kläm. Enligt en förälder i Markströms (2005) intervju ska personalen bidra till att bedöma barnet i dess utveckling i olika hänseenden. Föräldrar i utvecklingssamtal och intervjuer i Markströms (2007) studier ger uttryck för att personalen är bättre på att bedöma barns utveckling än föräldrarna själva, och hänvisar till förskolepersonalens erfarenheter av många barn i samma ålder (a.a. 2007).

2.6.5 En plats för samarbete?

Hallen kan beskrivas som en arena mellan privat och offentligt, de flesta av föräldrarna stannar där och vinkar eller hämtar sina barn utan att gå längre in i förskolans lokaler (Markström 2005). Det kan synas att hallen varken kan tillskrivas familjen eller institutionen, Markström har uppmärksammat detaljer som att det saknas klädhängare för vuxna, att det finns överdrag till skorna för att de ska slippa ta av sig skorna, föräldrarna förväntas vara tillfälliga besökare. Samtalen i hallen går ibland ut på att personal talar med föräldrarna om andra kamrater och andra barn på förskolan och jämförelser görs (Markström 2005). Mötet mellan förskola och hem kan ses som styrt av politiska beslut, det är via läroplaner och dokument för förskolan som ansvarsfördelningen mellan förskola och hem bestäms. Denna ansvarsfördelning kan ses som tolkningsbara och går att förhandla (Markström (red) 2009).

2.7 En snar tillbakablick på hur förskollärare kunde prata om föräldrarollen.

Hösten 1996 och året 1997 genomfördes intervjuer med bland annat 21 stycken förskollärare (Persson & Tallberg Broman 2002). Vid den tidpunkten användes Pedagogiskt program som styrdokument (Socialstyrelsen 1987:3). Kritik mot föräldrarna kan ses i intervjuresultaten; förskollärarna lägger skulden på föräldrarna för barns ökade brist på empati, dåligt språk och okoncentration. Förskollärarna beskriver barndomen som mer problematisk än förr. Föräldrarnas möjligheter att uppfostra barnen ses som mindre än innan. Samtidigt upplever

förskollärarna i studien att de ger föräldrarna mer ansvar än tidigare. De arbetar mer för att kompensera hemmet och att försöka forma det de själva anser vara en god barndom. Förskollärarna upplever övergripande i studien att föräldrarna har släppt på ansvaret, på olika sätt.

En av orsakerna menar förskollärarna skulle kunna vara att föräldrarna tillbringar mindre tid med barnen och mer tid på arbetet. Det är också den föräldern som upplevs ha förskolan som en plats som komplement till det föräldrarna inte hinner göra med sina barn, förskolan ses som ett projekt. De som ställer sådana krav är de föräldrar som kopplas till högresursområden. Det är de som skapar föräldraråd och dylikt, vilket beskrivs som oroväckande av förskollärarna då föräldrarna driver fram frågor som får personalen att känna sig underlägsna. Förskollärarna samtycker inte med deras frågor, utan står fast vid förskolans grundidé om vad förskolan är till för (Socialstyrelsen 1987:3).

En annan orsak till att föräldrarna upplevs släppt på ansvaret kan enligt förskollärarna vara att föräldern känner sig osäker och brister i sitt ansvar för barnen i den privata sfären, det är också de föräldrar som kopplas till lågresursområden, och som nästan inte ställer några krav alls på förskolan enligt förskollärarna i studien. Förskollärarna upplever också att de har ökad inblick i familjens privata sfär jämfört med tidigare (Persson & Tallberg Broman 2002).

2.7.1 En liten inblick hur skolans personal ser på föräldrar i förhållande till uppfostran

För att få en något vidare bild av hur olika lärargrupper talar om föräldrar har vi valt att se på viss forskning från skolans värld. Observationer och intervjuer gjorda i grundskolan under perioden 1999 till 2002 av Åsa Bartholdsson (2003), visar att lärare har en tendens att skylla på föräldrarna, att det är deras fel att eleverna betar sig respektlöst. Föräldrarna antas ge barnen en fri uppfostran och vara dåliga på att sätta gränser. Det kan tolkas som att de flesta av lärarna tycker att det är föräldrarnas fel när det inte fungerar som lärarna har tänkt sig i klassrummet. Skolan Bartholdsson (2003) studerade tog på sig en roll att stå som komplement till de möjliga brister som fanns hos föräldrarna, då skolan formulerade ett kontrakt som de skickade till föräldrarna att skriva under, om vilka förväntningar på beteende skolan hade på dem. Kontraktet gav en bild om att skolan tog på sig en roll att komplettera föräldrars brister, varvid föräldrarnas kompetens förkastades (Bartholdsson 2003).

3 Problemprecisering och frågor

3.1 Vår huvudfråga är:

Hur upplever förskollärare samarbetet mellan förskola och hem idag?

3.1.1 Våra delfrågor är:

- Framträder innebörden av begreppen being och becoming när förskollärare talar om samarbetet mellan förskola och hem?
- Talar förskolläraren positivt eller negativt om föräldrar? (när det talas om föräldrars projekt- eller varandesyn på barnet, samt samsyn mellan föräldrar och förskola).
- Hur beskriver förskollärarna förutsättningar för ett gott samarbete?
- Vilken betydelse har den nya reviderade läroplanen för samarbetet?

4 Metod

För att få svar på vår fråga hur förskollärare upplever samarbetet hem- förskola, valde vi att använda oss utav intervju som metod. Denna metod valde vi eftersom vi sökte information som var speciell såtillvida att vi ville höra förskollärares

“Åsikter, uppfattningar, känslor och erfarenheter” (Denscombe 1998, s. 233). *“Dessa sakers natur är sådan att de snarare behöver utforskas på djupet och i detalj än redovisas med några enstaka ord”* (a.a.).

Innehållet i det här kapitlet följer ordningen

4.1 *Urval*, som handlar om vilka val vi har gjort av intervjupersoner och platser för intervju.

4.2 *Tillvägagångssätt*, där förklarar vi hur vi gått till väga när vi samlat in det empiriska materialet.

4.3 *Etiska överväganden*, visar vi vilka etiska övervägande vi gjort och vilka metodböcker vi har använt oss utav.

4.4 *Bearbetning av det empiriska materialet*, ger en inblick för läsaren i hur vi försökt förstå vårt empiriska material och hur vi gått till väga för att analysera.

4.5; *Kritiska reflektioner av val av metoder*, där vi självkritiskt reflekterar över våra metoder.

4.1 Urval

För att göra en intervjustudie rekommenderades vi att göra minst tre intervjuer var. Enligt Kvale & Brinkman (2009) ligger en vanlig intervjustudie på +/- 10, 15 intervjuer beroende på tid och resurser som finns tillgängliga för undersökningen. För att få syn på hur man kan tala om föräldrar idag och samarbetet mellan förskola hem intervjuade vi 6 stycken förskollärare. För att få en spridning på intervjuresultaten försökte vi hitta intervjupersoner i olika ålder. Detta för att ha en viss spridning på innehållet i utbildningarna med tanke på barndomssyn (samhällets syn, being/becoming). Vi ville också att de intervjuade skulle ha något olika erfarenhet när det gäller vilken form av samhälle man arbetar i (landsbygd, storstad, småstad).

Två av intervjuerna ägde rum i storstadens ytterområde, en i mindre stad och intervju 1, 2 och 3 intervjuades i ett mindre samhälle.

Intervjuperson 6 tog sin förskolläraexamen 1974. Hon arbetade som förskollärare mellan 1974 och 1986, för att sedan arbeta som förskoleföreståndare mellan 1986 och 2000, då hon gick över till administrativt arbete på stadsdelsnämnden. En del av arbetet innebär kontakt med föräldrar som står i kö för en förskoleplacering för sina barn. Den intervjuade har alltså stor inblick i de olika förskolornas popularitet, föräldrars önskemål och bakomliggande orsaker. Hon har dessutom erfarenhet av förskoleverksamheten i ett historiskt perspektiv så tillvida att hon har arbetat under tre olika läroplaner, med olika teoretisk grundsyn på barnomsorg. Intervjun har formen av ett samtal, då den som intervjuar och den intervjuade har en personlig relation; de har arbetat ihop inom barnomsorgen 1986-1988, som omsorgspersonal och som föreståndare. De bådas förståelse bygger till viss del på en relation som kan ses i belysningen av ett mentorskap, från början praxisnära, där intervjuaren fostrades till den barnsyn hon har, och så småningom till ett upprätthållande av denna människosyn som hon upplevde att den intervjuade förmedlade. Vid intervjutillfället har de inte haft kontakt sedan c:a 18 år. Intervjutillfället börjar med ett längre personligt samtal för att sedan kunna påbörja själva intervjun utan avbrott av relationella kommentarer, detta för att säkerställa ett mer vetenskapligt och objektivt arbetssätt.

4.2 Tillvägagångssätt

Ett brev till intervjupersoner och intervjuunderlag formulerades. I framställningen av frågeformuläret till intervjufrågorna provade vi ställa oss frågor kring barndomssyn, hur förskolepersonal talar om föräldrar, den reviderade läroplanen och sitt uppdrag i förhållande till utveckling av föräldrasamarbete. Dessa frågor ledde vidare till ett frågeformulär kring samarbete förskola - hem (som vi tillsammans med handledarens hjälp utformade). Intervjuperson 6 bor på ett stort geografiskt avstånd, och intervjun kunde svårligen göras om, därför fick denna person frågorna i förväg. De övriga intervjuade fick ta del av frågorna vid intervjutillfället.

I ett tidigt stadium av vår uppsats var vi medvetna om att vi skulle fokusera på samarbetet. När vi bestämt oss för att intervjuer var bästa sättet att få svar på våra frågor började vi fundera över vilka intervjupersoner som behövdes (se 4.1 Urval). Vi rekommenderades av vår handledare att göra minst tre intervjuer vardera. Intervjuerna gjordes enskilt av oss studenter, de spelades in på band, lyssnades av och transkriberades. Transkriberingarna innehåller inte ljud-ord som mest

syftar till att leda tanken vidare, exempelvis: som, ehm, liksom att, jag, o. dyl. Dialektala former på ord är omskrivna till rikssvenska. Den lyssnandes mm-, ah-, jaa-ljud, som bekräftar eller ifrågasätter den talande är inte med i transkriberingen (Kvale & Brinkmann 2009). Efter transkriberingen delgav vi varandra texterna och bearbetningen av data kunde påbörjas.

4.3 Etiska överväganden

Vid val av intervjupersoner ställde vi oss frågan vad vi strävade efter med uppsatsen och vad vi ville ha ut av intervjuerna. Intervjupersonerna fick ta del av ett brev (se bilaga) som berättade kort om oss och om vår studies syfte, intervjuproceduren, vilka som kommer få att få tillgång till materialet, samt blev de informerade om hur deras uttalande skulle komma att användas, de har inte fått möjlighet att efter intervjun styra hur vi tolkat de transkriberade texterna (Kvale & Brinkmann 2009). En av intervjupersonerna fick tillgång till intervjuunderlaget i förväg (se, bilaga), eftersom hon inte arbetar i förskoleverksamheten längre och eftersom mötet svårligen kunde återskapas, med tanke på de stora avstånden rent geografiskt. Intervjupersonerna är informerade om att de deltar frivilligt och har rätt att dra sig ur när som helst. Det är vår skyldighet som skribenter att redovisa säkrad och verifierad kunskap, därför har vi varit noga med att avkoda materialet så långt som möjligt, det innebär för oss att vi i några av intervjuerna tagit bort delar i intervjun, då det kan finnas en risk att någon annan känner igen situationerna intervjupersonerna talar om. Syftet med lagar om etikprövning av forskning ”... är att skydda den enskilda människan och respekten för människovärdet vid forskning” (Utbildningsdepartementet 2003:460).

4.4 Bearbetning av data

Intervjuerna som transkriberats sammanställdes fråga för fråga. När det var klart tog vi del av varandras intervjuer och sökte efter begreppen being och becoming, samarbete, samverkan, samsyn och var det talades negativt eller positivt om föräldrar (med fokus på samarbetet). I sökandet använde vi oss även av en mall med förkortningar (se bilaga 3), som enligt Kvale & Brinkmann (2009) handlar om att koda materialet. Detta gjorde att vi kunde se på intervjuerna ovanifrån (en viss deduktivt analysätt) och finfördela intervjuvaren och sedan lyfta fram dem i resultatet som svar på våra frågeställningar. En motsats till den metoden kan vara att gå in i

intervjusvaren för att se vad där finns för begrepp att finna, det vill säga ett induktivt analysätt. Vi återgick till våra frågor vid flera tillfällen för att se om det stämde överens med resultatet; om vi höll oss till den röda tråden eller kommit på villovägar. Det visade sig att alla koder inte var nödvändiga att använda, men det gav i bearbetningsfasen en nödvändig struktur till vårt arbete. Den metod vi har använt oss av för att få fram ett intervjuresultat är det som Kvale & Brinkmann (2009) kallar ”meningskoncentrering”, där man koncentrerar innehållet i svaren, det vill säga skriver fram (för syftet) relevant fakta. En viss fenomenologisk ansats kan skönjas, eftersom vi intresserat oss av vad människor säger sig uppfatta och uppleva kring vad fenomenet samarbete innebär. Den tolkning av texter vår teoribakgrund grundar sig på är inspirerad av den hermeneutiska forskningsprincipen (a.a 2009).

4.5 Kritiska reflektioner av val av metoder

Saker som kunde ha gjorts annorlunda: vi kunde ha varit mer samstämda inför intervjuerna när det gällde hur man utvecklar en fråga, och även hur vi skulle förklara vissa begrepp för intervjupersonerna. Om vi hade varit mer tydliga och genomarbetade med syftet med de olika frågorna, kanske vi inte hade varit så ledande? Har vi lett intervjupersonen fram till det svar vi vill ha, eller har vi bara försökt hålla en röd tråd? Det hade varit bra om intervjubrevet innehållit förförståelse av begreppen och att alla fick ta del av det i förväg för att kunna ge mer genomtänkta svar.

Insamlingen av data ägde rum ganska sent enligt vår tidplan och vår litteraturbakgrund bearbetades parallellt med den empiriska delen, vilket å ena sidan skapade stress och svårigheter att få grepp om vilket upplägg vi kände oss bekväma med, vilket kan ha påverkat resultatet negativt, då tankarna inte riktigt fallit på plats. Å andra sidan kan den teoretiska delen ha blivit mer genomarbetad, eftersom empiriska resultat har tolkats genom en fördjupad studie av vår litteratur. Om vi skulle göra om intervjuanalysen, skulle vi prova att använda ett datorverktyg med kodning. Även om det inte skulle ersätta våra tankar så skulle vi lättare få struktur och slippa det tidskrävande arbetet som klipp och klistra innebar (Kvale & Brinkmann 2009). Kodningen gjordes istället för hand och var för sig, för att sedan jämföras, varvid vi fick en bredare och mer tillförlitlig analys av materialet, då den ena gjort upptäckter som den andra missat.

5 Resultat och analys

Intervjucitat är utskrivna i kursiv stil och numrerade efter vilken intervju de kommer ifrån. Intervjuperson 1 tog sin examen 1983 och arbetar i centralsamhälle, intervjuperson 2 tog sin examen i mitten på 1990-talet och arbetar i centralsamhälle, intervjuperson 3 tog sin examen 2006 och arbetar i centralsamhälle, intervjuperson 4 tog sin examen 2004 och arbetar i en småstad, intervjuperson 5 tog sin examen 2009 och arbetar i ytterområdet till en storstad, intervjuperson 6 tog sin examen 1974 och arbetar i en storstad. Utifrån var granskning av det empiriska materialet har vi kommit fram till att fyra teman framträder ur detta material. Till varje tema hör ett antal kategorier som utkristalliserats ur materialet och som bygger upp temata.

Temata benämner vi som;

5.1 *Växelverkan mellan "being och becoming"*,

5.2 *Samarbete*,

5.3 *Samsyn*,

5.4 *Samverkan*.

5.1 Växelverkan mellan Being och becoming

Begreppen "being" och "becoming" har sin svenska översättning i begreppen "varande-" och "projektsyn" (på barndomen). Dessa olika begreppspar kommer framöver att synas i både resultattext som i intervjucitat.

En växelverkan mellan being och becoming kan ses i flera av intervjuerna, ett exempel är att barnet ska få känna att det duger som det är, för att det ska lyckas i framtiden. Kärlek och trygghet ska finnas, trygghet kan i sin tur komma via regler. Ett exempel som kan illustrera växelverkan syns i citatet här nedan.

"Det är också det här att få veta att "jag kan", att jag duger, att man har det med sig redan från början, för har man inte det, så löser man liksom inte resten av livet".(2)

5.1.1 Positivt eller negativt om föräldrars barnsyn

Förskolläraren i citatet nedan uttrycker sig negativt om föräldrar med en projektsyn, men vid ett senare tillfälle uttalar hon projektsyne positivt, att föräldern kan ge barnet en god barndom genom att rikta det på till exempel idrott.

“Jag är rädd att projektsyn blir en press på barnet, vi kanske också håller på med det i och för sig, vi håller på med matematik och det är väldigt bra att kunna, men vi leker in det på ett roligt sätt. Jag hoppas det inte blir en press. Vi har inga sådana krav på oss som skolan sen har. Många föräldrar är osäkra de är rädda att deras barn inte ska klara av olika saker”.(1)

En av intervjupersonerna beskriver att hon försöker lugna föräldrar som uttrycker en syn på barnet som becoming. Hälften av intervjupersonerna uttrycker att de tror föräldrarna har en dominerande syn på barn som being, när nedan citerad uttrycker sig om en förälder med projektsyn låter hon negativ.

”Vi har ju en förälder som är jättetydlig med becoming, han vill lära sitt barn allt om medicin till exempel, han vill att hans barn ska bli läkare, han kan jättemycket om massa konstiga ord och konstiga namn, för att det ska underlätta för honom sen, och han är ju verkligen långt fram. Läsa trycker han mycket på att han ska kunna för att han ska kunna tillgodose sig kunskap själv. Många tror jag är faktiskt i just det här man... ”being”, man är här och nu, förhoppningsvis, det man lär sig här och nu kommer göra att man kommer klara det bättre i det vuxna livet inte så specifikt tror jag inte att det är många som tänker”.(3)

5.2 Samarbete påverkat av den dagliga dialogen och förskollärares uppdrag.

Några förskollärare beskriver samarbetet som något som i första hand är förskolans initiativ, föräldrarna är upptagna med sitt, det föräldrarna vill veta handlar om hur dagen har varit. I grund och botten handlar samarbetet om att mötas någonstans på mitten.

”Det är ju föräldrar som bestämmer men vi måste utgå från vår läroplan... men så mycket som möjligt måste man ju möta dem, men sen får man ju förklara att man gör andra saker också... Syftet med att man gör andra saker också... För det kan ju vara att föräldrar ser bara en sak som viktig, då får man förklara hur vi tänker, möta dem så mycket det går”.(1)

5.2.1 Väsentligt

Flera av de intervjuade talar om det dagliga samtalet som en viktig del i samarbetet. Också kopplingar till sin egen professionalitet görs.

”Att... framförallt att jag som förskollärare lyssnar på föräldrarna så klart. Och hör vad de säger. Söker möta dem. Det är upp till mig som förskollärare att hålla det professionellt såklart”.(5)

5.2.2 Problem

Missuppfattningar upplevs som ett problem, flera förskollärare upplever föräldrarna som stressade, att det kan vara svårt att nå fram, en annan av förskollärarna förklarar det med att hon inte kan veta vad föräldrarna tänker.

”... det är ju ett jättestort uppdrag jag har, att kunna nå fram till alla föräldrar. Inte bara de som är jättelätta att prata med. Och missuppfattningar för det är jättevanligt att när man står och pratar, att man uppfattar det man säger som något helt annat än det jag egentligen har sagt. Och det är ju också ett stort problem... man hoppas ju att föräldrar kommer till en och säger ”det där du sa igår, vad menade du egentligen?” men det är ju tyvärr inte så ofta de gör det”.(2)

5.2.3 Utvecklingsbart

Intervjupersonerna ger förslag på vad förskolan kan göra för att få ett bättre samarbete.

”Jag skulle vilja visa mer vad vi gör under dagarna. På något sätt, vi försöker ju, vi har ju föräldramöten och vi har drop-in som man brukar ha på förskolan. Men det är väldigt få som kommer. Jag skulle på något sätt vilja, kanske i hallen, i anslutning till hallen, kunna visa upp där varje dag: små bilder och grejer och text och så där. Så att det blir mer lättillgängligt för föräldrarna. Mer i vardagen så att det inte blir så där... nu är det föräldramöte, att det blir så stort för föräldrarna kan jag tänka mig, kanske”. (5)

En annan intervjuperson uttrycker att hon tror att en bättre dialog mellan förskola och hem kan föras om man möts med respekt för varandra. Hon tror inte att föräldrarna ska delta och planera den pedagogiska verksamheten men att de är intresserade av vad som sker på förskolan. Hon

tror att föräldraråden kan öka samarbetet. Vi kan i citat nedan en illustration av att dialogen ses som viktig för ett gott samarbete.

“...Sedan är det ju den dagliga kontakten. Hämtning och lämning, som man pratar mycket och de frågar mycket. Vad vi har gjort, och vad det är bra för. Sen skriver vi även då, en liten sammanfattning vad vi har gjort under dagen”.(4)

Två av de intervjuade funderar kring hur man verkligen vill att samarbetet ska se ut. Tid och mod för att utveckla relationerna med föräldrarna, för att nå en samsyn kring barnet önskas. Detta beskrivs som förskolans ansvar. Föräldrarna får gärna komma med positiv och negativ kritik, av både verksamhet och förhållningssätt, en feedback.

“Jag hade önskat mer frågeställningar från föräldrarna. Jag försöker ju få föräldrarna förstå det är bara att komma med allt man undrar, både positivt och negativt, men det är det väldigt få som gör och det skulle varit väldigt intressant att se just det där att jag tror att man med tiden fastnar i vissa mönster, att man behöver någon som ifrågasätter en.” (2)

Att få ta del av hur föräldrar uppfattar sina barns vardag i förskolan behöver inte bara vara knutet till speciella möten, det önskar man skulle kunna få plats i vardagen.

“Det ultimata är att man släpper till från båda hållen. Att de vill visa från sin sida också att ”så här gör vi” att vi ska bli bättre på att bjuda in dem, att säga att det är okej att komma in och vara med, man behöver inte alltid skynda hem, utan man kan sitta med en stund, för då kommer det mer samtal tror jag, man får en lite bättre relation till föräldern det blir inte bara en människa som är i hallen som hämtar och lämnar. Man får en person bakom föräldern, då kan man känna av vad man kan säga och inte säga och man kommer in på grejer som man kanske inte hade gjort annars”. (3)

Flera av förskollärarna talar om en önskan att föräldrarna satte sig ned en liten stund vid hämtningen, för en liten pratstund, över en kopp kaffe, eller bara ett glas vatten. Det finns tankar om hur verksamheten kan möta detta behov och om det finns även hos föräldrarna.

5.3 Samsyn, något man vill nå för ett bra samarbete kring barnet.

Att nå en samsyn kring vad som sker för barnets bästa, både i hemmet och i förskolan uttrycks i termer kopplade till förskolans fostransaspekt. Även omsorgs- och lärandebegreppen syns tydligt i intervjuvaren.

5.3.1 Vardagens möten och samtal

Det vardagliga mötet vid hämtning och lämning innehåller oftast frågor om hur barnets dag har varit. Föräldern kan vara intresserad av både fysiska behov, sociala och ibland av vad barnet tillgodogjort sig av den riktade pedagogiska verksamheten. Man samverkar runt vilka behov barnet kan ha i de olika delarna. Åsikter kan gå isär, där förskolläraren kan undra över vems behov det handlar om, föräldrarnas eller barnets. Det är viktigt att kunna framföra ett budskap med rätt språk, vardagsnära ton, ibland när det gäller hur man löser övergången mellan hem och förskolevärld. Två förskolekulturer försvaras och lyfts fram, den om förskolans roll som komplement till hemmet och den som medfostrare och professionell förebild. Ett starkt inslag av fostran av familjer finns i de uttalanden där man upplever att föräldrar behöver lära sig hur man kan ge omsorg om sina barn, vid bland annat påklädning och hämtning.

“Sedan vågar de, alltså vissa föräldrar kan vara här jättelänge och tar inte sitt barn ”nu ska vi gå hem”, snabbt och lätt, som vi. Och sedan, ska de ta på sig kan det ta en halvtimme att ta på sig. Innan de kommer härifrån. Medans, när vi ska gå ut själva med dem så kan de ju klä hur lätt som helst, hur snabbt som helst. Då får man ju säga det till dem och det vet inte jag om jag tycker att det är ok”.(4)

Den negativa bild av att förskolan ska behöva fostra i omsorgssituationer pareras med en önskan om att nå samsyn om vilka spelregler som barnet ska förhålla sig till, förskolans eller hemmets. En politisk aspekt påtalas i form av uppdragets plikter och var gränssättning går för vad uppdraget egentligen kräver.

“Jag personligen är väldigt så här, jag tycker inte att man ska, jag har väldigt svårt för det här att man ska säga till föräldrar vad de ska göra och inte göra. Jag tycker inte att, det är såklart att man har en anmälningsplikt om någonting hemskt händer, eller nån misstänker att det har hänt, men annars så tycker jag att det är faktiskt inte förskollärarnas uppgift. Det är min uppfattning”.(5)

Både i vardagens möte som under ett utvecklingssamtal kan pedagogerna uppleva att samverkan kring hur man fostrar sina barn tas upp. Ibland skönjes en känsla hos förskolläraren att det kanske är föräldern som behöver lite hjälp på traven, för att nå en form av samsyn på hur saker och ting ska ske. Då uttalar man att det är för barnets bästa, för att det inte ska vara så stor skillnad mellan hemmets och förskolans sätt att hantera till exempel rutinsituationer. Överhuvudtaget kan en önskan om samsyn utläsas hos alla intervjuade. Man vill gärna påvisa det som man anser vara bra i förskolans praktik och den kultur som finns inom förskolans lärandepraktik. Denna kan uttryckas med styrdokument (Lpfö 98/10) som bas, där nya direktiv öppnar upp för föräldrar att se lärandets kvaliteter i förskolans verksamhet. Att det är förskolans ansvar att visa upp det verksamheten innehåller och på vilka teoretiska grunder den vilar på är alla överens om. Olika nyanser av vems syn på vad som är gångbart inom lärkulturer och dess artefakter kommer fram.

“Som när vi går till biblioteket och lånar böcker, så är det ett gäng som vill låna manga, till exempel, och då kanske man, min första tanke var att ‘nej, vi ska inte låna manga’, medan jag sedan tänker att ‘jo, men det är ju deras intressen’. De gillar ju det jättemycket och att man sitter med och sådär. Så det tycker jag ju”.(5)

Förskolans styrka och stora skillnad mot hemmet; barngruppen, upplevs också vara en sporre för föräldrar att använda förskolan. Möjligheten till det synsätt på omvärlden ett barn får genom att vistas i och kunna fungera i en barngrupp kan vara viktigt för föräldrar att ge sina barn.

“Jag tror att föräldrarna tycker är viktigt, gruppdynamiken, att de får träffa andra barn, ‘det är så skönt att de får träffa andra barn, för barn lär av andra barn’...” (3)

Hos de intervjuade finns en åsikt om att den omsorg förskolan kan ge är viktig för barnens trygghet och utvecklingsmöjligheter. Flera uttrycker att det är just frågor om mat, sömn och det sociala samspelet med kamrater och personal som föräldrar ofta kommer med. Tid för varje enskilt barn, att barnet får uppmärksamhet och att det får lov att vara sig själv är något som önskas från föräldrars håll. Att förskoleverksamheten också erbjuder en lärandemiljö presenteras på olika sätt, och man får också olika gensvar av föräldrarna, i form av frågor om vad man gjort under dagen. Denna verksamhet behöver inte utmynna i synliga ”saker” som barnen tillverkat, och detta kan göra att personalen upplever att föräldrarna tror att man inte gör något.

5.3.2 Föräldrars önskemål

Föräldrar förhåller sig till verksamheten på två olika plan. Dels är det ett praktiskt behov av barnomsorg medan man arbetar, dels är det en känslomässigt baserat vilja att deras barn ska ha de bästa av förutsättningar.

Att föräldrar talar om förskolan i allmänhet och ”sin egen” är tydligt. Via enkäter och uttalade kommentarer får personalen veta att föräldrarna är nöjda med verksamheten. När det finns missnöje kan det handla både om verksamheten, frågor om rättvisa, vilka sjukdomar som grasserar för tillfället och ibland också om missnöje med speciella individer. Både barn och personal kan vara föremål för missnöje från föräldrarnas sida. Detta kan tolkas som att de vill sina barns bästa och ifrågasätter om en viss relation är bra för barnet. Ibland pratar föräldrarna sinsemellan, i ett fall även via förskolans mail.

“Man förstår ju att de pratar väldigt mycket. Här vet jag inte riktigt. Det förstår jag ju att det är mycket, det är via mail. Det är väldigt duktiga att maila varandra. Kan man tänka att de pratar lite och sedan är de ju då styrelsen som pratar. Men kanske inte så mycket om själva enskilda barn utan mer allmänt, om hur det fungerar”.(4)

Om föräldern eller dess barn har en dålig relation till en i personalen, eller till ett annat barn, upplevs detta kanske äventyra barnets kvalitet på förskolevistelsen. Uppfattningen är dock att det är förskolans ansvar att ett samförstånd kan uppnås. Föräldrar kan ha olika forum och mottagare för sina uttalade missnöjen. Allt från en öppen mailfunktion, där man görs medveten om beslut och dess orsaker, via en indirekt yttring, där barnet visar personalen att något inte stämmer, till att vända sig till centralt styrande med sitt missnöje.

“Då vet jag att det var nån gång en förälder, var väldigt negativ till vår förskola och skrev ett brev till den högsta chefen i området, där föräldrarna pratade om allt dåligt som händer på den avdelningen. Att den är väldigt negativ för barnen och så där. Men det var ju den föräldern”.(5)

Föräldern önskar främst av allt att deras barn är tryggt och glatt under sin förskolevistelse. Samtidigt har förskolläraren en önskan om att föräldrarna ska vara mer insatt i all verksamhet under dagen, även den riktade lärande. Hur man tydliggör detta står i förhållande till vilken respons man får från föräldrarna. Flertalet av de intervjuade märker en skillnad efter att de arbetat aktivt med den nya läroplanen och fört fram den. Föräldrar ser barnens aktiviteter på ett

mer mångfacetterat sätt. Den skrivelse läroplanen gör kring samarbetet mellan förskola och föräldrar har man ännu inte sett någon större respons på. Pedagogerna uttrycker att föräldrar vill veta om omsorgsbehovet hos barnet är uppfyllt. Rent fysiskt och också mentalt, det vill säga rättigheten att vara sig själv och inte behöva bli korrigerad för mycket. Här kan pedagogens kunskaper om hur barnet fungerar i en barngrupp ställas mot föräldrarnas önskan eller insikt.

5.4 Samverkan

I intervjuavaren återfinns flera komponenter som ger förutsättningar för samverkan.

5.4.1 Den reviderade läroplanens betydelse

Förskolan ska ansvara för att innehållet i den nya läroplanen lyfts fram på olika sätt, detta anses vara grundförutsättningen för att föräldrar ska kunna använda den som underlag för till exempel förståelse för verksamhetens olika beståndsdelar, eller hur man kan utöva inflytande.

“Bara vi är tydliga utåt och att vi kan läroplanen bättre och går ut med hur vi jobbar med läroplanen mer. Så tror jag visst att det tillför mycket och det kommer önskemål och synpunkter mycket mer”.(1)

Två huvudlinjer skönjs i de intervjuades funderingar där den första rör sig om att ökat samarbete och inflytande från föräldrars håll kommer att ske eftersom man centralt har beslutat att öppna upp föräldraforum rörande förskolan och dess verksamhet. Att gruppen är starkare än individen och att föräldrar kan behöva ett föräldraråd för att kunna påverka förskolans innehåll till sina barns bästa innehåller en kritik mot hur förskolan kan bemöta den förälder som vill och önskar något annat än man själv.

“Jag hoppas att nu när det startas upp föräldraråd, och jag tror att det kan göra att det blir ett bättre samarbete om föräldrarna får träffas utan oss och prata ihop, och komma fram till någon att ‘det här skulle vi vilja’. För det tror jag att det kan vara svårare att säga att ‘jag vill att mitt barn ska’ ... det blir mer personligt om man säger ”jag”. Min förhoppning är att det ska kunna ge mer”.(3)

Familjen kan påverka genom att vara aktiva i föräldraråd. En av intervjupersonerna tror att föräldraråd kan påverka

“... hade tyckt det var jätteroligt om föräldrarna kom med idéer, tankar och åsikter”.(3)

Vid fester med föräldrar närvarande kan det tolkas som att förskolan har tagit initiativet. En annan tror att det finns vissa föräldrar som trycker på men att det mesta är förskolans initiativ, och kopplar till att föräldrar har ”sitt liv”. Hon tror att föräldraenkäter är viktiga för samverkan.

Två mycket aktiva och välorganiserade former av föräldraråd kommer på tal i intervjuerna. Föräldrakooperativets styrelse består av föräldrar, vilket gör att dessa är arbetsgivare till personalen. Båda grupperna har tillgång till varandras mötesprotokoll om så önskas. Flera forum för diskussioner kring verksamheten finns. Andra roller föräldrar har inom just detta kooperativ är aktivitet inom en ”utegrupp” eller ”innegrupp”. Dessa ansvarar för skötsel, underhåll och om/nybyggnation av förskolans lokaler, efter personalens önskemål. Genom att föräldrarna arbetar i barngruppen ibland, kan de också se verksamheten på ett annat sätt. Vägen mellan idé och beslut är inte lång. En kommun har sedan många år ett föräldraråd med representanter från varje avdelning, som möts tillsammans med personalrepresentant samt förskolechef. Det som behandlas där kan föras vidare till det ”stora föräldrarådet”, där varje förskola har en representant. På dessa möten kan det ske att en politiker är inbjuden, men vill föräldrar framföra något allmänt får de bevista de månatliga nämndemötena (som dock inte har någon ordinarie förskolerepresentant). Den mer praxisnära, där pedagoger kan påvisa och förklara sitt arbete kring barnens lärande på förskolan genom läroplanens skrivelse, beskrivs som sagt som förskolans ansvar:

“Den tror jag gör att, det ligger ju mest på oss som förskollärare att vi lyfter upp det och lyfter fram det. Så att föräldrarna, jag tror inte att föräldrarna går och sätter sig och läser läroplanen och tittar i den, och tänker att ‘åh, nu, ska vi ha NO ännu mer’. Utan jag tror att det är vi som får lyfta upp det: ‘i den nya läroplanen står det ju det här och... Ska vi satsa lite mer på det, lite mer’. Det tror jag ligger på oss”. (4)

En annan aspekt på förskolans ansvar är att man vill balansera de olika barndomssyner som kan finnas inom både förskola, hemmet och samhället överlag, där en stark varandesyn ger att det som görs nu är viktigt för stunden och välbefinnandet, och en stark projektsyn mer ser till att

det som görs nu påverkar en persons framtid. Själva ordet ”läroplan” tror man kan uppfattas som mer skolaktig (där skolan står för projektsynen), och kan ge föräldrar bilden av att lärande ska ske på ett visst sätt. Man månar dock om förskolans speciella pedagogik (med en starkare varandesyn) och har intentioner om att som en god medfostrare stärka föräldrarnas förmåga att ge barnet tillfällen till lärdom.

“Jag hoppas att det blir på ett positivt sätt bara, så att inte föräldrar känner att ‘oj, nu jobbar de med matematik redan i förskolan, det har man inte tagit tag’, så tänker man inte på att man bakar med sitt barn. Nu är vi tillbaka där igen att man är tydlig om vad matematik är för oss, vad teknik är, för många föräldrar har ju faktiskt skolans bilder, så det är då de har stött på begreppen. Sen hoppas jag ju att vi är så tydliga att det är sådana saker som när du bakar med ditt barn, så att föräldrarna känner att ‘åh, då hjälper jag ju också till att stärka mina barn i detta’. Det hoppas jag då att man får ut att, att man inte får den här andra bilden av att jag måste lära dem siffror och bokstäver”.(2)

Den pedagogiska planerade lärandeverksamheten efterfrågas av många föräldrar, men inte av alla. En upplevelse som uttrycks är att föräldrar med mindre goda kunskaper i svenska eller om just förskolans värld kanske inte efterfrågar information om det pedagogiska arbetet. Olika funderingar om hur man kan förklara och exponera detta arbete finns. För pedagogen kan det kännas tråkigt att inte få förståelse och bekräftelse för att förskoleverksamheten också bygger på dessa bitar. Många föräldrar upplevs vara intresserade av hur just deras barn kan tillgodogöra sig dessa situationer. Läroplanen citeras ibland i samband med skapade alster eller beskrivningar av lärsituationer under dagen. Den samverkan som kan ske mellan förskolan och familjen kan vara en gemensam förståelse för vad barnet erbjuds. I ett historiskt perspektiv upplever två av de intervjuade de samhällsliga förändringar som påverkat förskolans innehåll och sätt att möta föräldrarna. 1970-talet präglades av dialog med föräldrar och en lättsamhet medan däremot slutet av 80-talet gav större barngrupper, färre i personalen, men inget förändrat arbetssätt.

“Förut var det... föll det, så mycket, av det man hade planerat, och det är inte tillfredsställande när du jobbar”. (6)

Den delade vårdnaden om barnen som sker idag, då barngrupperna fortfarande är stora och personalstyrkan är liten är dock annorlunda.

“Jag tror att vi har blivit tydligare och att man ställer frågorna, och att de har möjlighet att berätta... om föräldern när den börjar får säga vad de har för förväntningar på förskolan. Förskolan talar om vad de kan förvänta sig och att man då kan mötas på ett annat sätt, jag tror det faktiskt”.(6)

Denna framtidssyn delar flera av de intervjuade, och just tydlighet om vad verksamheten kan erbjuda och vad föräldrar själva informerar sig om tror man kan påverka i en positiv riktning. Dock, kravbilden blir en annan när föräldrar är medvetna och kanske utövar sitt inflytande.

“Föräldrar har gått i förskola som liknade den som vi har idag, det dröjer inte jätte länge. Det ställs ju större och större krav på oss också som förskollärare. Tror vi kommer få mera krav från föräldrar också eftersom de blir mer insatta och vet ”detta har mitt barn rätt till enligt läroplanen, hur gör ni för att mitt barn ska få detta?”.(2)

Läroplanen (Lpfö 98/10) upplevs uttrycka ett större barnperspektiv med tillhörande tilltro till barns förmågor, bland annat.

“Jag tror vi kommer bli mycket bättre på att synliggöra det, att vi faktiskt visar att vi jobbar så här därför att, för oftast skriver man bara upp vad man faktiskt har gjort, men varför har vi gjort det? är det ingen som vet mer än vi själva, i o m att det står så mycket om dokumentation och de här bitarna så tror jag att man tvingas på något sätt att bli bättre, att visa verksamheten, på ett annat sätt att barnen mer är delaktiga, för barnperspektivet i den nya lp är mycket större, att teknik kommer märkas att det blir mer och mer för barnen använder ord som man inte trodde att de kunde använda”. (3)

Den intervjuperson som tydligt uttalar sig politiskt är den som arbetar i storstadens ytterområde, där hon upplever en brist på samverkan i annat än det dagliga mötet. Hon spekulerar i vad som ligger till grund för att föräldrarna visar så lite intresse för verksamheten och sina barns vardagsliv på förskolan.

“Jag tänkte just på den här avsaknaden av föräldrar egentligen, där jag arbetar. Vi pratar ju som sagt, det är ju väldigt viktigt att man möter föräldrarna i hallen, tycker jag, varje morgon och eftermiddag, så klart, och det är ju samverkan såklart. Det är svårt att få till. Visst, det finns föräldramöten och andra tillställningar... Att det är synd att det är så. Och att det är så olika på olika förskolor såklart... Där jag arbetar, där det är mångkulturell förskola så är det

ju klart, det är många föräldrar som inte har någon erfarenhet av förskola. De vet inte vad de ska förvänta sig. Osäkerheten kommer ju in där, tror jag, mycket. Jag själv som har gått i förskola och liksom, det har ju alltid varit en del, naturlig del av ens liv och uppväxt, så då blir det såklart mycket lättare”. (5)

5.4.2 Föräldrarnas röst

Föräldrarnas delaktighet i utvärdering sker mestadels via enkäter med antingen olika svarsalternativ eller att man får formulera sig fritt kring ett område. En del är likadana för hela området och utvärderas centralt för att senare läggas ut på internet. Där kan de användas som kvalitetsmätare för föräldrar som söker barnomsorgsplats, till exempel. Andra utvärderas av personalen på berörd förskola. Andra platser som kan användas för utvärdering kan vara en klagomålsblankett eller frågeformulär inför utvecklingssamtal. I möten och samtal upplever man att den kritik man lämnat skriftligt är svår att framföra, eller stå för.

“Men det är svårt, märkte ju det på enkäten det kunde vi ju få ju, men vi kunde ju inte få fram sen... det var ju aldrig någon som kom fram sen och sa det på utvecklingssamtalet... Nej, sen var det ju svårt där det var lite som hur man tolkade frågorna med, en del kunde tolka ”nej men så menade jag inte” alltså så det är ju inte ett bra sätt heller, enkäter, det är det ju inte. Man skulle ju ha... jag vet inte om den här klagomålsblanketten som finns... men man fick ändå inte vara anonym så jag tror inte det man...”.(1)

När enkätssystemet inte tillåter egna formuleringar upplevs de svårare att tolka:

“Och det är ibland det... kommer en sån här enkät till föräldrarna där man ska kryssa i nån siffra, men att jag känner att de siffrorna, säger inte så mycket. Hellre vara att man skulle formulera sig på något sätt hur jag som förälder uppfattar samarbetet, men det är svårt och sen sätta en procentsiffra på det. Det är väl därför de vill ha det här kryssystemet, men det ger ju inte mig som förskollärare någonting om hur samarbetet är egentligen. Så utvärderingen blir väldigt ensidig. Det är hur vi i arbetslaget upplever det. ”Ja, det är bra” då är det bra. Fast vi får inte andra sidan, då hur det mottages”.(2)

Att kunna vara anonym och få uttrycka sig fritt ger fler ledtrådar till personal om hur samarbetet fungerar. De handlings- och verksamhetsplaner som utvärderas och följs upp är offentliga dokument, det vill säga öppna för de som vill ta del av dem. Både upplevelse om att de är okända för föräldrarna som att de är tillgängliga syns.

“Det kan ju vara att jag inte riktigt vet vad jag kan fråga om, ”vad kan jag få för information?”. Det kan handla om det. Jag tror det är därför många föräldrar kommer och frågar om de har ätit bra och sovit bra och sådant där, för det vet de att sådant kan de fråga om, det är liksom legitimt. Men de andra bitarna, de vet liksom inte riktigt vad de ska fråga om”.(2)

När personalen utvärderar verksamheten kan en känsla av ensidighet infinna sig om inte föräldrarna kan ta del av arbetet.

“Vi för protokoll de gånger när vi har (utvärdering av verksamheten, min. anm.), och de har tillgång till dem. Att läsa i protokollet om de är intresserade. Och det vet jag att en del föräldrar är jätteintresserade av det och tittar. Då kan de ju komma med feedback och säga saker. Så kan vi kanske göra ännu bättre, eller som de ser där”.(4)

De intervjuade upplever att det redskap för att utvärdera relationer till föräldrar man har är den vardagliga kontakten med de berörda. Man kan också ge föräldrar tid att tänka igenom situationen:

“När vi har utvecklingssamtal så har vi alltid frågor, vi skickar hem ett frågeformulär till föräldrarna, vad de anser att vi ska bli bättre på om det finns något de vill att vi ska ändra helt om de känner att barnen är trygga hos oss eller om de känner oro när de lämnar sina barn på förskolan. Det är de erfarenheter jag har, det har varit många ärliga svar många gånger, särskilt när det var det anonyma, då har man vågat och då har man kunnat sitta i lugn och ro och tänka över det gemensamt”. (3)

När relationer fungerar ses det som ett mått på en bra verksamhet. Är det problem med en föräldrelation kan man tala om det i personalgruppen och sedan ta tag i det.

”Är det någon fnurra på tråden eller någonting som har hänt så tar man det alltså, är det prio ett”.(4)

Två motsatta scenarier utspelas; ett där från föräldern påtalat missnöje befaras gå ut över barnen, som ställs mot en pedagogroll med ett annat förhållningssätt:

”Hur professionell du är som pedagog i mötena. Det handlar ju mycket om det. Det handlar ju inte om att du behöver älska alla. Du ska kunna möta en människa med respekt ändå, så att säga, även om du inte delar de värderingarna som den personen har. Det är ju jätteolika tror jag. Du har en grupp med 40 föräldrar, det är klart att alla tycker inte som du. Du måste inte älska alla föräldrar, men du måste respektera alla föräldrar. Och de ska ju också då respektera dig”. (6)

5.4.3 Föräldrarnas valmöjligheter

Att ha möjlighet att välja vilken förskola man placerar sitt barn i är inte för alla. De kommunala förskolorna i storstäder har kö. Där det finns möjlighet att välja, kan ändå närhetsprincipen tolkas som primär. Det livspussel en familj ska lägga, med hänsyn tagen till syskon och just närhet är en del som kanske sätter kundbegreppet ur spel. Däremot tror man att andra har en mer projektinriktad syn på val av förskola, där en profilerad verksamhet som passar familjens eller barnets intressen sätts i första rummet.

“Väljer jag för att mitt barn är väldigt intresserade av musik och instrument eller väljer jag för att jag som förälder tycker att musik och instrument är intressant och det skulle vara väldigt roligt om mitt barn lärde sig. Jag tror där är lite båda delarna faktiskt. Precis som de där papporna som vill föra över sitt eget fotbollsintresse... så barnen ska gå i fotbollsskola”.(2)

Även om en förskola kan visa upp sin profil på till exempel en hemsida, så kan ett rykte föregå förskolan, och föräldrar ställs då inför ett annat sorts val, där ”kunden”, det vill säga föräldrar säger en sak och ”säljaren”, förskolan, menar en annan. Det faktum att det kan finnas en kö till förskoleplats sätter också kundbegreppet ur spel.

“Det finns ingen valmöjlighet idag heller. Den är ju chimär... Ja, men det kan jag säga att det är inte så många som får sina val tillgodosedda. För att, när en förskola är full så är den full. Jag kan inte säga: ”ja, men jag tar in 20 barn till här”, för den här förskolan vill vi ju gå på. Det går inte. Det finns många, de har fem val, de får ingen utav sina fem val. De blir placerade någon annanstans”.(6)

“Ja, i Storstaden är det ju väldigt svårt att välja själv, där står man ju i kö, sedan får man en förskola. Tackar man nej så får man vänta i en evighet till, så där är det ju väldigt svårt, att välja. Sedan är det klart att man kan välja privat alternativ, det är enklare och så där. Men det

får man väl ändå säga att det är bra... även om jag känner mig kluven. Jag är ju så här, väldigt också, tycker inte att man ska ha privata alternativ och så där”. (5)

Det privata alternativet kan vara ett alternativ, men även där kan upplevelsen av valmöjlighet ses i olika perspektiv.

“Jag tycker inte det påverkar jättemycket. Man gör ju sitt yttersta och det bästa man kan när man är här, på sitt jobb. Jag tycker inte att man gör sig till och tänker annorlunda för att de har valt just detta stället. Det tycker jag inte. Är de inte nöjda eller att de tycker att vi gör någonting som inte passar dem så får de ju ta sig någon annanstans. Jag tycker att vi gör ju det bästa, så bra vi kan, allihop som är här och vi... precis som att man skulle gå in i en affär, är man inte nöjd med de kläderna så kanske man inte går dit fler gånger”. (4)

Arbetar man som personal inom en privat verksamhet kan perspektivet alltså vara annorlunda än för den som arbetar som förskoleplatsplacerare:

“Jag upplever faktiskt, att de räknar att de måste vara mera nöjda för det här är något som de har valt. Jag kan säga att det finns många som går på privata förskolor som står till överflytt till kommunala förskolor”. (6)

5.5 Sammanfattning av resultat

Studien visar att förskollärare upplever samarbetet mellan förskola och hem idag som väldigt utvecklingsbart.

Den visar vidare att innebörden av begreppen being och becoming när förskollärare talar om samarbetet mellan förskola och hem framträder med växelverkan.

Studien visar dessutom att förskolläraren talar både positivt och negativt om föräldrar, om föräldrars projekt- eller varandesyn på barnet. Det kan finnas en föreställning om vem som har rätten till de olika synsätten, och var de ska gestaltas, i hemmet eller i förskolan. Det finns en tendens till att tala negativt om föräldrar med en tydlig projektsyn. Både positiva och negativa uttalanden kring samsyn mellan föräldrar och förskola rör ofta olika tolkningar på hur man ska

fostra sitt barn, och ofta kring hur barnet ska kunna tillgodogöra sig förskoleverksamheten på bästa sätt.

Förskollärarna beskriver förutsättningar för ett gott samarbete som varandes förskolans ansvar. Föräldrars förhållningssätt spelar naturligtvis roll, men insyn och påverkansmöjlighet åt båda håll upplevs som viktig för just ett gott samarbete.

Studien pekar på att den nya reviderade läroplanens betydelse för samarbetet växer. Den förtydligade skrivelsen kring föräldrars inflytande, samt förskolans skyldighet till att redovisa verksamheten på ett för föräldrarna tydligt och lättfattligt sätt förefaller väcka fler eller nya tankar om samarbete.

6 Diskussion

Diskussionen tar avstamp i våra frågeställningar och deras resultat. Dessa speglas mot teoribakgrunden (samt vår förståelse som varandes barnomsorgspersonal själva sedan 10 resp. 26 år) och när något speciellt intressant eller oväntat framkommer fördjupar vi oss i detta. Förvånande resultat har givit nya frågeställningar, vilka redovisas i kapitlets slut.

Växelverkan mellan being och becoming

Att en växelverkan syns i vårt intervjuresultat kan förklaras på olika sätt. Ett sätt att tolka det på kan vara att förskolan ser omsorg och lärande i ett samlat begrepp, vilket kan göra att barnet ses som både being och becoming samtidigt.

Om en förälder har en syn på förskolan som arena för att utvecklas kan förskolan vara den plats där barnet får utvecklas samtidigt som det får en trygg plats att vara sig själv på (Halldén 2007). Nick Lee (2001) ger i sin möjliga förklaring en bild av att istället för att se växelverkan se både barnet och vuxna som becoming, med en påpekan om att en sådan syn på barn gör att utvecklingen kommer att minska ju äldre människan blir.

Positivt eller negativt om föräldrars barndomssyn

I vårt resultat kan vi se en bild av att förskolläraren talar negativt om föräldrar med en projektsyn. Det kan förklaras med att förskolläraren ser sitt uppdrag i förhållande till den privata sfären där föräldrar vill kunna påverka barnets resa till det vuxna livet. Förskolläraren

vill inte gå in och styra för mycket, de försöker lugna föräldern, det finns en gräns där förskola och hem möts som till exempel utvecklingssamtal (Markström 2005). En förklaring till att förskolläraren talar negativt om föräldrarnas projektsyn på barnet kan vara det Andersson (2004) påvisar; att det är viktigt att lärare och föräldrars olika roller är tydliga, för att ansvarsområdena inte ska gå in i varandra.

Samarbete

Den allmänna uppfattningen om samarbetet verkar handla om förskollärarens uppdrag, att förskolan tar initiativ till samarbetet. De försöker möta föräldrarna någonstans på mitten, för föräldrarna är upptagna med sitt. Att mötas på mitten kan beskrivas med den gräns som finns mellan privat och offentlig (Gars, 2002; Halldén, 2007; Markström, 2005).

Man talar om missuppfattningar som ett problem mellan förskola och hem, och att föräldrar idag är stressade. Det kan förklaras med att föräldrar idag arbetar mer, mer än de i vissa fall vill, förskolans tider stämmer inte överrens med arbetsmarknadens krav (Larsson, 2007; Markström, 2005). Att föräldrar upplevs som stressade kan handla om att miljön i hallen signalerar att föräldrar är tillfälliga besökare (Markström 2005).

Vardagssamtal

De vardagliga samtalen rör sig kring hur man ska uppnå en samsyn av barnets olika behov. Föräldern vill veta hur barnet har haft det under dagen och hur det har kunnat tillgodogöra sig verksamheten. Att barnet är tryggt och att omsorgen finns, står i främsta rummet. Den pedagogiska verksamheten och hur den kan utveckla barnet är inte alltid efterfrågat, vilket kan kännas otillfredsställande för pedagogen. Förskolans verksamhet, med sin speciella sammanblandning av omsorg och lärande kan vara svår att förstå för en lekman. Med införande av en läroplan (Lpfö 98) som fokuserade mer på lärande i förskolan kom tal om omsorg till viss del i skymundan (Halldén 2007). Ändå är det vad föräldrar efterfrågar. Kanske att förskolläraren fjärrar sig lite från att sätta omsorg i främsta rummet för sin yrkesutövning då man traditionellt förknippar omsorg med vård och en bild av modern som sköter detta i hemmet. Dock har man i arbetet inför Lpfö 98/10 tydligt försökt införliva en mer etisk aspekt av omsorg förknippat med lärande (Halldén 2007).

Pedagogens förhållningssätt och användandet av ett vardagligt språkbruk är viktigt för att nå föräldrarnas intresse för hela verksamheten. Hur väl förankrad samsyn på verksamheten

arbetslaget har, samt hur väl genomarbetad deras teoretiska grund är kan också spela roll för hur väl man når föräldrar. När föräldrar inte känner att samsyn uppnås finns det olika kanaler för att uttrycka detta, allt från direkt kommunikation, via utvärderingsenkäter, till kontakt med högre chefer. Även här finns tendensen att ju mer insyn föräldrar har i verksamheten, genom bland annat dokument såsom pedagogisk dokumentation eller olika styrelsebeslut, desto fler föräldrar väljer att använda något som i demokratisammanhang brukar kallas för "voice", sin röst, istället för att välja att byta förskola "exit" (Sandberg & Vourinen 2007). Om en dålig relation mellan personal och förälder tillåts så går det ut över barnet, som kan förlora i tillit till just personal. De inslag av stress som kan upplevas i hämtnings- och lämningsituationer kan göra samtalet, mötet ytligt. Finns då insyn i verksamheten kan detta räcka tills det finns tid för ett lugnare möte, eftersom man upplever att föräldrarna har förståelse för verksamheten (Colnerud, m.fl. 2001).

Läroplanen

Den nya läroplanen medför nya kravbilder. Det är mycket tydligt att kundbegreppet kommer att spela stor roll i framtiden. En gissning är att brukandet av "voice" kommer att öka. Även om det i vissa regioner är svårt att byta förskola på grund av platsbrist, kan en ökning av föräldrars insyn i och förståelse för verksamheten göra att man vill förbättra möjligheterna för sitt barn. De intervjuade upplever och tycker att det är förskolans uppgift och ansvar att föra fram innehållet i styrdokumentet. Man tror att föräldrar i och med detta kommer att bli mer medvetna om vilka krav man kan ställa på verksamheten. Förhållandet är alltså något ojämnt, då förskolan ska leva upp till kraven från både staten och föräldrarna (Colnerud m.fl. 2001). Frågan är hur den speciella förskolepedagogiken och verksamhetens innehåll ska kunna både försvaras och utvecklas, så att den som arbetar som förskollärare känner sig delaktig i en progress istället för att vara en serviceperson i denna "intermediate domain". Genom den förförståelse vi har via både yrkeserfarenhet som förskolepersonal och som varandes förskollärarstudenter väljer vi förstå att det som nu sker, med införandet av den nya läroplanen (med sitt till synes breda fokus på lärande), och ovan nämnda utbildnings starka teoretiska bas, är snarlikt det som skedde på 30- och 40-talet. Då fanns två "skolor", den Fröbel-inspirerade barnträdgården med sitt starkare varande-fokus, och folkhemsbildande Alva Myrdahls mer projektfokuserade storbarnkammare (Gars 2002), baserade på två olika hemförhållanden, det med en hemmavarande förälder eller det där bägge förvärvsarbetade. Idag är så gott som alla föräldrar förvärvsarbetande eller studerande. Är man arbetslös har barnen sin rätt till allmän förskola. Lpfö 98/10 och det faktum att nästan alla familjer nyttjar förskolan, ger på något sätt

förskolepersonalen friare kanaler att forma en förskola i samarbete med föräldrar. Man talar om förtydligande av vilka förväntningar som kan infrias. Dessa förväntningar, från föräldrars håll, kan vara beroende på vilken bakgrund man har. Ibland har resultatet visat att föräldrar inte är intresserade av något större samarbete. Läroplanen (Lpfö98/10) skriver under rubriken ”Saklighet och allsidighet” om fördelning av resurser:

“Hänsyn ska tas till barnens olika förutsättningar och behov. Detta innebär att verksamheten inte kan utformas på samma sätt överallt och att förskolans resurser därför inte ska fördelas lika” (Lpfö 98/10, s.5).

Med tanke på denna formulering kan man undra om dessa förutsättningar också gäller hur väl en förälder kan tala för sitt barns rätt att få en bra förskoleverksamhet. Laid Bouakaz (2009) har i sin aktionsforskning kring föräldrasamverkan i mångkulturella skolor i Malmö kommit fram till att olika forum för att förstå just vilka förväntningar föräldrar och (i detta fall) lärare har på vad skolan ska erbjuda är en framgångsfaktor för samverkan. Översatt till förskoleförhållanden borde alltså den tydliga skrivelsen i Lpfö98/10 kring föräldrainflytande ges prioritet. Kanske görs detta genom införandet av pedagogisk dokumentation av verksamhetens dagliga innehåll och införandet av föräldraråd, men frågan är hur väl skolverket når ett sådant mål genom den information som ges förskolepersonal idag.

Föräldrars röst

Det framkommer att förskollärarna kan uppleva en ensidighet i hur föräldrars utvärderingar hanteras. I ordalag som feedback, efterfrågan av kritik, respons och veta vad föräldrarna tycker, söker förskollärarna kontakt kring hur verksamheten upplevs och förstås. Det gäller då främst de styrda pedagogiska lärandeinslagen, och tankar bakom dessa. Föräldrars röster rör alltså samarbete kring det enskilda barnet, och inte gruppverksamheten. När Ann-Marie Markström (2007) undersöker innehållet i utvecklingssamtal och tal om förskolan som institution är detta tydligt.

Den föräldraröst som kanske berör verksamheten, i form av den utvärdering som sammanställs och redovisas på kommuners hemsidor kanske är en röst för andra föräldrar, där de kan jämföra graden av nöjda brukare på de olika institutionerna.

6.1 Framåtblickande frågeställningar

Den här uppsatsen har varit mycket intressant och väckt många nya frågor för oss studenter. Då vi studerar på distans och arbetar ute i förskoleverksamheten parallell med studier kan vi känna igen och se det intervjupersonerna illustrerar i samtalen. Vi befinner oss i den förändring som vi tror att den reviderade läroplanen kan föra med sig.

Det skulle vara intressant att forska vidare i vad som når fram till föräldrarna från förskolan, om det märks någon skillnad på samarbetet mellan förskolan och hem efter revideringen av läroplanen?

Det är först nu som föräldrar har erfarenhet utav att själva ha gått i förskola och har egen erfarenhet i botten av sin uppfattning av förskolans verksamhet. Det gäller även personalen. En ny generation, hur ser deras barndomssyn ut? Hur kommer deras förhållningssätt till barndomen att yttra sig med tanke på begreppen projekt/varandesyn?

Lek är något som kommer i skymundan i intervjuerna, det framträder inte i samband med samarbete mellan förskola och hem i uppsatsen. Även om intervjuunderlaget inte innehåller frågor kring lek tycker vi att det är förvånande med tanke på hur mycket lekens betydelse skrivs fram i läroplanen och aktuell forskning. Lekkamrater nämns kortfattat och likaså gruppens betydelse för det enskilda barnet. Kan det vara så att barn träffas och leker i förskolan, eftersom det är där de flesta barn befinner sig till vardags, och att detta ses som något så naturligt att det inte ägnas intresse vid tal om samarbete hem - förskola?

Pedagogiska implikationer

En av våra utgångspunkter för detta arbete var att det höll på att ske en förändring kring förhållningssättet pedagoger och föräldrar emellan när det gällde samarbete om förskolans verksamhet. Den nya läroplanen uttryckte till vissa delar en annan utgångspunkt för samarbete och kring lite andra ämnen än var som vår erfarenhet inom yrket gav. Den erfarenhet vi ibland gjort där samarbete kanske inte var önskvärt från pedagogers sida, då man var rädd för att föräldrar skulle ”ta över” den pedagogiska grundidén på ens förskola, hördes inte så ofta längre. I våra intervjuer framställs en helt annan önskan om delaktighet och engagemang i verksamheten. Pedagogerna vill gärna bjuda in föräldrar, få respons och bekräftelse på sitt arbete. Vårt empiriska bakgrundsmaterial, med forskningsrapporter från de senaste 30 åren visar också på en förändrad inställning till samarbete kring barns omsorg, fostran och lärande.

Att nå samsyn inte bara kring sitt eget barns väl och ve, utan också kring en allmän syn på barndomen och dess förändrade innehåll och förutsättningar verkar bli viktigt för både föräldrar och pedagoger av idag. Om nu detta är fallet så kan förskolan ses som en av de arenor där den uppväxande generationen formar sina normer, och för hur föräldrar kan använda förskolan som en social arena där samhällets infriande av sina intentioner för sina medborgare möter just medborgarna där de vill/kan göra sin röst hörd. Detta kanske kan ses som en utopi, men om pedagoger ser förskolans verksamhet som den ”intermediate domain” där familj och stat möts, så kan påverkan ske på bägge håll. Barn och deras angelägenheter har på senare tid fått en annan ställning i samhället, då både populärkultur och tillexempel läroplaner uttrycker ett starkt projektperspektiv kring barndom. I motsats till detta hörs röster som värnar om ett varandeperspektiv, där en barndom som får levas och utvecklas här-och-nu. Nu gäller det för pedagoger och politiker att se potentialen för grundandet av demokratiska yttringar hos både barn och vuxna i det som förr kallades för barnomsorg och nu kallas förskola. Hur man än ställer sig så är dock frågan om ”barnets bästa” den som ska driva samarbetet framåt.

Litteraturförteckning

Andersson, Inga (2004). *Lyssna på föräldrarna. Om mötet mellan hem och skola*. Stockholm: HLS Förlag.

Bartholdsson, Å (2003). På jakt efter rätt inställning. I A. Persson (Red.) *Skolkulturer*. s 121-144 Lund: Studentlitteratur.

Bouakaz, Laid (2009). *Föräldrasamverkan i mångkulturella skolor*. Lund: Studentlitteratur.

Colnerud, G., Granström, K. & Zetterholm Ankarstrand, I. (2001). *Lokala styrelser med föräldramajoritet – inflytande på riktigt eller på låtsas?* Linköping, Centrum för kommunstrategiska studier.

Denscombe, Martyn (1998). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Gars, Christina (2002). *Delad vårdnad? Föräldraskap och förskolläraryuppgift i den offentliga barndomen*. Stockholm: HLS förlag.

Halldén, Gunilla. (red.) (2007). *Den moderna barndomen och barns vardagsliv*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB

Lee, Nick (2001). *Childhood and society. Growing up in the age of uncertainty*. Open Univesity Press, Maidenhead.

Lpfö98/10 (2010) *Läroplan för förskolan* Skolverket (Reviderad 2010). Stockholm 2010. ISBN: 978-91-38325-38-4

Lpo 94 (1994) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Skolverket. ISBN: 978-91-85545-13-1

Markström, Ann-Marie (2005). *Förskolan som normaliseringspraktik- en etnografisk studie*.

Markström, Ann-Marie (2007). *Att förstå förskolan – vardagslivets institutionella ansikten*. Lund: Studentlitteratur.

Markström, Ann-Marie (red) (2009) *Barn, barndom och föräldraskap*. Stockholm: Carlsson

Martin Korpi, Barbara (2007). *Förskolan i politiken – om intentioner och beslut bakom den svenska förskolans framväxt*. Hämtad 21 april 2010, från <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/65255> Utbildningsdepartementet.

Persson, S & Tallberg Broman, I (2002). *Det är ju ett annat jobb» Förskollärare, grundskollärare och lärarstuderande om professionell identitet i konflikt och förändring. Pedagogisk Forskning i Sverige 2002, 7 (4) 257–278*. Lärarutbildningen, Malmö högskola ISSN 1401-6788

Persson, Sven (1994). *Föräldrars föreställningar om barn och barnomsorg*. Umeå: Socialvetenskaplig tidskrift nr 2-3.

Sandberg, Anette, & Vuorinen, Tuula (2007). *Hem och förskola. Samverkan i förändring*. Stockholm: Liber.

Skolverket (1998). *Jord för växande*. Stockholm: Enskede Offset AB. ISBN: 91-89313-05-4

Socialstyrelsen (1987:3). *Pedagogiskt program för förskolan*. Stockholm: Modin tryck AB ISBN 91-38-09566-1

Elektroniska källor:

Larsson, Jörgen (2007). *Om föräldrars tidspress- orsak och förändringsmöjligheter*
Forskningsrapport nr 139, sociologiska institutionen, Göteborgs Universitet.
<http://www.familjeliv-utan-tidsbrist.nu/> Hämtad: 2011-11-06 20.59.

FN:s barnkonvention (1990) <http://unicef.se/barnkonventionen> Hämtad: 2012-06-04 11.41.

Utbildningsdepartementet 2003:460 http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-2003460-om-etikprovning_sfs-2003-460/
Hämtad: 2012-06-04 11.30.

Bilagor

Bilaga 1 Brev till intervjupersonerna

Hej bästa förskollärare!

Vi heter Jennie Falk och Jessica Engström och vi utbildar oss till förskollärare på högskolan i Kristianstad. Just nu ska vi skriva vårt examensarbete med intentionen att undersöka *hur förskollärare upplever föräldrars önskan om vad förskolan ska innehålla och hur samarbete hem-förskola ska gå till*.

Vi vill komma i kontakt med förskollärare som kan tänka sig att bli intervjuade angående sin syn på ovan nämnda.

Bakgrunden till arbetet ligger i den reviderade läroplanens skrivelse kring ökat föräldrainsflytande och vår egen uppfattning om att föräldrar och förskolepersonal inte alltid når samsyn kring hur förskola och familjer ska samarbeta (för barnens bästa). I vår b-uppsats undersökte vi föräldrars syn på vad en bra barndom ska innehålla och vilken roll förskolan har i denna, med fokus på synen på barndom och barn som varande eller blivande (being- or becoming "human"). Under vår litteraturgenomgång stötte vi på begreppet "intermediate domain" (på svenska översatt till "delad vårdnad" av Christina Gars (2002), som står för mötet mellan familjer och förskolan, där just familj och samhälle (läs förskolan) är de två största arenorna för barndomen.

Vi kommer att göra sex intervjuer och alla utgår ifrån samma frågeformulär, men då ämnet är något både intervjuare och intervjuad har stor förförståelse av tillåts vår intervju att glida över i samtalsform.

För att kunna koncentrera sig på intervjun kommer den att spelas in för att vid senare tillfälle transkriberas.

Etiska rådets regler om integritet och anonymitet gäller och det inspelade och transkriberade materialet är endast tillgängligt för uppsatsens skribenter (och eventuellt examinatorer).

Är du intresserad? Vi skulle behöva göra intervjun i november 2011, plats kan vara på ett café, på din arbetsplats eller i ditt hem, förslagsvis, och det går bra både dag- och kvällstid.

Vänligen ta en första kontakt med oss på:

jessica.engstrom0007@stud.hkr.se

jennie.falk0004@stud.hkr.se

Handledare för undersökningen är: Ingrid Lindahl,

Högskolan i Kristianstad, sektionen för lärande och miljö, tel: 044-203200

Bilaga 2 Grund till intervju med förskollärare

Grund till Intervju med förskollärare för examensarbete hösten 2011.

1. Förskollärarens syn på en god barndom
  - Vad kan menas med en god barndom – vill du berätta!
  - Vi har stött på begreppen being och becoming och har förstått dem så här, (ni berättar).
Vad tänker du om detta – vad tror/tänker du?
2. Hem-förskola
  - Hur ser du på samarbete mellan förskola och hem, vill du berätta?

följdfrågor;

Vad skulle du vilja utveckla vad gäller samarbetet med föräldrarna?

Kan någonting vara problematiskt – hur tänker du om det?

Vad är det väsentliga i samarbetet tänker du?

- Kan det finnas en risk att vi förskollärare påverkas av föräldrar på ett negativt sätt som barnen kommer att känna av – vad tror du?
- Vad brukar föräldrar undra över eller ha synpunkter på vad gäller förskolans innehåll, vad har du för erfarenheter av det – vill du berätta!
- Intermediate domain- hallen- vad är det föräldrarna vill under barnets hela förskoletid enligt dina erfarenheter?
- Finns föräldraråd etc. - vad händer, vad görs? Är det förskolan eller hemmets initiativ till samverkan, vad är din erfarenhet?

Vad tänker du om föräldrars önskemål och förväntningar på förskolan, vad ska den ge barnen och varför det?

3. Förskola-hem

- Kan förskolans sätt att se på barndomsinnehåll påverka familjernas synsätt, har du någon erfarenhet av detta?
- Förskollärares inblick i hur föräldrar talar om förskolan.
- Nya läroplanen: vad tror du den kommer att tillföra i samarbetet mellan hem och förskola?
- Vilka erfarenheter av att utvärdera samarbete har du? Kan du berätta kring om man utvärderar verksamheten eller relationerna?
- Förälder som kund? En förändring i samhället, nu kan man välja vilken förskola man vill ha till sina barn istället för att bli tilldelad en plats. Hur tänker du kring detta?

4. Tankar

Bra tankar som vi kan ha med er när vi reflekterar längre fram i uppstasen och beroende på vad vi får för svar

- Hur skulle din drömförskola se ut med fokus på samarbete (?) förskola hem.
- Kan/ska man fostra en familj? Normal-onormal.
- Framtidssyn: Föräldrar-hem-förskola. Hur ser det ut i den framtida ”delade vårdnaden”
- Politiskt perspektiv
- Upplevelse av samhällets förändring- dåtid/nutid.

Bilaga 3 Analysmodellen med koderna som vi använde oss utav

Intermediate domain.

Analys av intervjuer: teman och tillhörande begreppskoder.

- samarbete: SA
- samsyn: SS
- samverkan: SV
- inflytande: IF
- påverkan: PV
- intermediate domain: ID
- being, becoming: BB
- politik och samhälle: PS

positiva/negativa uttalanden om föräldrar: +F, -F

positiva/negativa uttalanden om samarbete m.fl.: +(rel. kod), -(rel. kod)

H=hemmet

FS=förskolan

